

Project funded by
EUROPEAN UNION

O.T1.1

Зведений звіт про сучасний аналіз у галузі
аквакультури

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

I.КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО АКВАКУЛЬТУРУ В УКРАЇНІ (ІНТЕГРОВАННИЙ КОМПОНЕНТ СТАНУ МИСТЕЦЬКОГО ЗВІТУ)

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Зміст

I.КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО АКВАКУЛЬТУРУ В УКРАЇНІ (ІНТЕГРОВАНІЙ КОМПОНЕНТ СТАНУ МИСТЕЦЬКОГО ЗВІТУ)	2
1. Звіт про аквакультуру в Одеській області.....	4
1.1 Стан аквакультури в Одеській області.....	4
1.1.1 Історія та еволюція аквакультури.....	4
1.1.2 Основні риси статусу галузі аквакультури, підприємництва та МСП.....	11
1.1.3 SWOT- аналіз сектору аквакультури	20
1.2 Нормативно -правова база в секторі аквакультури:	25
1.2.1 Європейське законодавство у сфері аквакультури	25
1.2.2 Національне законодавство у сфері аквакультури.....	34
1.3. Управління на місцевому, регіональному та національному рівнях в Україні, основні органи влади, залучені до галузі аквакультури.	39
1.3.1 Державні та приватні установи	39
1.3.2 Національні, регіональні та місцеві стратегії та програми	45
1.4 Дослідницька діяльність, що проводиться в Україні в галузі аквакультури.....	49
1.4.1 Навчальні та науково-дослідні установи.....	49
1.4.2 Дослідницько -конструкторська діяльність, що проводиться у сфері аквакультури.....	55
II. ОПИС НАЙЦІННІШИХ РИБНИХ ВИДІВ В АКВАКУЛЬТУРІ ЧОРНОГО МОРЯ НА ТЕРИТОРІЯХ КРАЇН-ПАРТНЕРІВ.....	59
III. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ АКВАКУЛЬТУРИ	68
IV. ОГЛЯД РИНКІВ І МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ У ВСІХ РЕГІОНАХ-ПАРТНЕРАХ.....	76
V. БАЗА ДАНИХ З ПЕРЕДОВИХ ПРАКТИК В АКВАКУЛЬТУРІ	83

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

1. Звіт про аквакультуру в Одеській області

1.1 Стан аквакультури в Одеській області

1.1.1 Історія та еволюція аквакультури

Аквакультура є важливою складовою рибного та агропромислового секторів. Виробництво аквакультури, як джерело високоякісної продукції переважно в місцях її споживання, що не потребує великих витрат на її транспортування (порівняно з морем та океаном), є стратегічним ресурсом держави. В сучасних умовах різкого скорочення вилову океану та критичного депресивного стану внутрішніх водних об'єктів актуалізація сегменту аквакультури в Україні об'єктивно стає ознакою альтернативного стратегічного вектора розвитку галузі рибальства. Однак із багатим природним ресурсним потенціалом для масштабного розвитку рибальства держава втрачає ці переваги через відсутність необхідних інституційних умов. Так, за даними Державного агентства рибного господарства, із 250 тисяч гектарів аквакультури, придатної для аквакультури, лише половина задіяна в сучасних умовах. З них 60% неефективно використовуються і тому мають низьку продуктивність риби.

У діяльності рибогосподарського комплексу України радянського періоду був запланований значний перехід до морського та океанського рибальства за рахунок розвитку власної ресурсної бази природних та штучних внутрішніх водойм. Як зазначалося вище, рибальство в екстериторіальних водах становило до 74% загального вилову риби, в риболовецькій зоні України (в Азово-Чорноморському басейні) - до 16%, частка виробництва аквакультури коливалася в межах 7-12%, а рибальство у внутрішніх водах становило лише 3% загального виробництва.

Одеська область є частиною Приморського регіону України, яка володіє великим запасом рибальських водойм (озер, водосховищ, морських лиманів, лиманів великих річок Дунай, Дністер, Дніпро) і є основним регіоном рибальства. Тут розташовані основні рибопереробні підприємства, а також наукові та навчальні заклади рибної промисловості. Підприємства прибережного регіону виробляють понад 90% загального обсягу риби та морепродуктів, вироблених українськими підприємствами. Цей регіон України за останні 10 років забезпечує від 42,5% до 30,9% загального вилову риби у внутрішніх водах України.

Океанічна риба (скупбрія, сардини, ставрида, тріска) та морепродукти (ракоподібні, молюски тощо), зібрані в 200-мильних прибережних водах інших країн, є основною частиною вилову океанів підприємствами регіону.

Ресурсний потенціал рибогосподарського підкомплексу Одеської області є найбільшим в Україні. Специфікою регіону є наявність великих внутрішніх водойм - прибережних озер та лиманів, два з яких є найбільшими озерами України. Більшість водойм Одеської області - ставки, водойми, озера,

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

лимани, водойми -охолоджувачі електростанцій, спеціальні сади та басейни придатні для рибальства. Рибогосподарські водойми району, де здійснюється промисловий промисел водних живих ресурсів (ВЗР), включають 16 внутрішніх водойм (озера, лимани, водойми та заплави) загальною площею 175,6 тис. Га (табл. 1.1), нижче річок. Дунай та Дністер, а також близько 5500 км² високопродуктивної акваторії північно-західного Чорного моря.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Table 1.1

Найбільше рибальство в Одеській області

Водний басейн	Площа, га
озеро Кагул	8 200-9 300, 9 000
озеро Картал	1 400
озеро Кугурлуй	8 200, 9 400
озеро Ялпуг	14 900
озеро Катлабуг (РЕР)	6 000
озеро Сафьяны (РЕР)	400
озеро Китай (РЕР)	5 000
озеро Сасик	20 500
Тузловські заплави	20 000
Шаболацький лиман	3 000
Дністровський лиман	36 000
Хаджібейський лиман	7 000
Тилігульський лиман	15 000-17 000

Співвідношення рибальського використання водосховищ у регіоні представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Структура використання фонду рибальських водосховищ в Одеській області

Водний басейн	Площа		Домінуючий вид риби
	тисячі гектарів	%	
Внутрішні водойми, в яких промисел ведеться за квотами	83,5	49	короп; рослиноідні; пеленгас; осетрові
Природні водойми з впровадженням СКФ	74,9	44	короп; рослиноідні; карась; пеленгас

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Внутрішні водойми (ставки, водойми) в оренду	9,9	5,8	короп; рослиноїдні
Ставові ферми, побудовані за проектами (власні)	2,0	1,2	короп; рослиноїдні

Офіційні дані про кількість водосховищ в Одеській області свідчать про наявність 1010 ставків та невеликих водойм загальною площею 14300 га, більшість з яких (до 50%) непридатні для рибальського використання. У таблиці _____ наведено результати інвентаризації, проведеної фахівцями Департаменту охорони риболовства Західного Чорного моря, яка показала, що загальна площа ставів, які зараз використовуються або можуть бути використані для потреб рибальства, становить приблизно 9,9 тис. Га. До цього фонду входить 211 ставків та невеликих водосховищ, розташованих у басейнах малих річок і, як правило, вони мають комплексне призначення: розведення риби, зрошення, розведення худоби, місця відпочинку населення. Ці водойми орендує місцева влада. Також в області побудовано сім ставкових промисел, де площа кормових ставків для виробництва промислової риби становить 2 тис. Га, а ставів для вирощування рибного садивного матеріалу - майже 1 тис. Га. Три ставові господарства мають статус державних племінних розсадників підпорядкованих Держрибагентству.

Так, аквакультурна діяльність в Одеській області сьогодні здійснюється на водоймах площею 12,9 тис. Га, що становить 7,6% від загального рибного фонду водосховищ регіону. Існує адекватний резерв водосховищ, використання яких ще не переведено в русло, відносини оренди. Серед них 42 водосховища місцевого значення загальною площею водного дзеркала близько 2 тис. Га, що становить майже 58% від реальної кількості водойм місцевого значення.

Штучно створені русла річок включають водойми зі статусом національного та місцевого значення. Ставки або орендуються, або підпадають під режим SCF, або поєднують орендні відносини з режимом SCF. Режими SCF встановлені на 7-10 років. Підприємства аквакультури в основному мають форму ТОВ (Товариство з обмеженою відповідальністю) та ЗАТ (Закрите акціонерне товариство).

Висновок про наявність водосховищ у районі відповідного промислу не є репрезентативним та достатнім з точки зору прозорості та ефективності регіонального управління цим сектором. На думку експертів галузі, наразі фактично використовуються всі відповідні водойми, але з різним ступенем легалізації цього бізнесу відповідно до основного закону. Використання здійснюється довільно або на підставі раніше укладеної оренди землі під водою. Нові вимоги до аквакультури вимагають приведення таких угод у відповідність до основного закону, проте цей процес погано мотивується для орендарів і не супроводжується чітким механізмом їх реалізації. В результаті

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

регіональні та регіональні органи управління рибальством не мають достовірної інформації щодо кількості, форм організації та власності підприємств аквакультури, продуктивності виробництва тощо.

Рибальське використання водойм Одеської області характеризується наступними напрямками:

- - безпосередньо аквакультура;
- - водойми в режимі спеціального промислового промислу СКФ;
- - спеціальне використання водних біоресурсів за встановленими межами та квотами (Чорне море, річка Дунай, лиман Дністра та нижній Дністер, морські лимани північно -західного Чорного моря та Кучурганське водосховище).

Одеська область має потужний рибогосподарський комплекс із розвиненою інфраструктурою, що включає морський порт Чорного моря, 6 рибопереробних заводів та фабрик, рибопереробні підприємства, 104 рибальські підприємства, що належать до різних форм власності, 5 великих ставових промисел (загальною площею 5 ставків - 5,5 ставків тис. га), 7 рибних господарств, чотири з яких мають статус розведення.

Підприємства рибного комплексу (ФК) розташовані нерівномірно на території області відповідно до географічного розташування водних угідь. Усі рибні та рибопереробні підприємства, а також ставки знаходяться у дев'яти південних регіонах регіону - Рені, Болграді, Ізмаїлі, Кілії, Татарбунарі, Білгород -Дністровському, Біляєвці, Овідіюполі та Комінтернівському (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Динаміка риболовлі ¹

Назва водойми	Затверджений ліміт вилову, т / рік			Фактичний улов, т / рік		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Чорне море з бухтами	*	*	*	2976	3431,0	3662,9
річка Дунай	*	*	*	245,7	241,1	477,1
озеро Кагул - Картал	1152	1151,5	1151,5	527,554	824,86	906,367
озеро Ялпуг-Кугурлуй	1181	1181	1181	869,512	895	901,5
Стентівська заплава		*	*	0	0	0
озеро Котлобух	348	388	348	195,023	222	246,374
озеро Китай	238	233	238	123,438	189,21	148,98

¹ https://menr.gov.ua/files/docs/eco_passport/Одеська_область_2016_r_k.pdf

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

озеро Сасик	1257	1286,5	1257	836,523	248,44	431,7841
Дністровський лиман та пониззя р. Дністер з озерами	*	*	*	576,6	854,1	1551,0
Кучурганське водосховище	*	*	*	6,4	7,7	18,83
Хаджібейський лиман	1030	1281	1030	883,401	421,01	1005,12
Тузловська група лиманів	*	*	*	5,9	0	0
Шаболшацький лиман	*	*	*	21,12	37,85	89,414
Григорівський лиман		*	*		0	0
Куяльницький лиман	*	*	*	0	0	0
Дофінський лиман	60,5	60,5	60,5	10,763	7,41	1,5
Тилігульський лиман	*	*	*	395,2	773,0	0
Коганівський ставок 1			20			0
Водосховище Запалісся			112			0,25
Перелицьке водосховище			39,12			0
Разом за площею				7673,4	7654,68	

* - ліміт визначається окремими видами риб або види не обмежуються, повідомляє Управління Держрибагентства в Одеській області (лист від 09.06.2017 № 567)

Дисбаланс розвитку ФК Одеської області проявляється в парадоксальному збільшенні чисельності персоналу основного виробництва на тлі зменшення виробничих потужностей.

Аквакультура відкриває широкі перспективи для розвитку рибогосподарського комплексу в Одеській області. Його формуванню та розвитку тут сприяє ціла гама природних умов: величезна територія мілководного шельфу АСВ, багата кормова база; Річки Дунай та Дністер з дельтовими системами; малі річки, озера, лимани, водойми, ставки; велика кількість теплих сонячних днів на рік, розвинене сільське господарство. Прибережні морські води Одеської області мають сприятливі умови для вирощування молюсків (мідій, устриць), промислове вирощування яких не вимагає

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

витрат на штучні корми. З одного плоту площею 16x25 м, з якого висіло 600 десятиметрових збирачів, можна добувати більше 4 тонн устричного м'яса на рік. Водночас, оскільки життя молюсків пов'язана з фільтрацією води, вони очищують воду та покращують якість водного середовища. Швидкість фільтрації великих здорових устриць може досягати 450 літрів води на день.

Організація виробництва марікультури мідій та устриць у прибережних регіонах Одеської області стримується відсутністю коштів, поганою координацією роботи між організаціями, відсутністю довгострокової концепції розвитку марікультури.

В даний час в Азово-Чорноморському басейні, зокрема в Одеській області, існує розбіжність між існуючими в регіоні виробничими (рибопродуктивними та рибопереробними) потужностями та станом запасів основних промислових об'єктів, особливо в районах традиційного прибережного рибальства. У зв'язку з цим доцільно побудувати комплексні рибні ферми для збільшення популяції кефалі та камбали загальною потужністю до 300 мільйонів одиниць на рік життєздатного омолодження.

Особливе значення для прибережних регіонів України має проблема розмноження осетра в Азовському та Чорному морях. Потужність заводів осетрових риб та рибних ферм країни становить близько 8 мільйонів одиниць. поповнення, і в 2010 році їх необхідна потужність повинна становити щонайменше 35 мільйонів одиниць. Омолодження осетра. Перспективним у басейні є також будівництво комплексів для вирощування, виробництва та переробки водоростей та трав.

За останні два десятиліття в промисловому рибальстві України та Одеської області відбулося скорочення (більш ніж на 70%) обсягів вирощування та промислу промислової риби. Це пояснюється значним скороченням (більш ніж у 10 разів або приблизно на 90%) використання штучних кормів для риб через їх високу вартість, високий податковий тягар, погане кредитування у сезонних умовах та дворічний цикл виробництва. Згідно з чинними нормативними документами, частина риби, яка не досягла товарного статусу, вважається незавершеною до моменту переведення її в категорію готової продукції. Найважливішими складовими незавершеного виробництва є посадковий матеріал для риби, цього року та двох років.

Регіон має розвинену ставову мережу, але виробництво ставкової риби щорічно зменшується. Основними причинами скорочення ставового рибальства є зростання вартості кормів, електроенергії та палива, а також плати за водокористування з незначним зростанням цін на ставову рибу.

Ігнорування цілісності природних екосистем призводить до прямої та непрямої шкоди. Вилов риби на Дунайських озерах був примусовим заходом для компенсації наслідків шкідливих проектів. Інститут гідробіології Академії наук України розробив програму, реалізація якої передбачала періодичний водообмін дунайських озер та їх промисел коропом та товстолобиком. Це також

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

стосується останніх дій - реалізація проекту транспортування каналу в гирлі Бистре (місце нересту 95% дунайського оселедця) негативно впливає на риболовецький потенціал Дунаю.

Сучасний рівень внутрішнього поливу значно відстає не лише від науково обґрунтованих обсягів, але й від запланованих показників. На території області є 11 рибоводних господарств з 1500 гектарами вирощувальних ставків та 11 інкубаційних цехів проектною потужністю до 700 мільйонів личинок. Чотири господарства мають статус розведення та займаються розведенням білого та ряболостого товстолобика, українського гребінця, білого коропа та лопатки. Крім того, в регіоні є 937 водойм (озер, водосховищ, ставків), які можна використовувати для виробництва риби. Велика берегова лінія українського узбережжя дозволяє розвивати морську аквакультуру, що є основою для багаторічних досліджень у ряді наукових установ.

Слід зазначити, що в Україні існує досить багатий досвід рибальства, сформований ще за радянських часів, аналіз та систематизація якого дозволяє порівняти основні види аквакультури з типами водних об'єктів та формами господарської діяльності на них.

Діяльність аквакультури характеризується високими екологічними ризиками, які пов'язані з впливом на стан водних об'єктів та земель водного фонду, ризиком генетичного забруднення та генетичною деградацією природних видів риб. Іншим важливим фактом є те, що деякі водойми в Україні є транскордонними, що накладає додаткові вимоги на підприємства аквакультури. У цьому зв'язку особливу актуальність набуває організація ветеринарного контролю та екологічна безпека.

Нинішня кризова соціально-економічна ситуація в Україні суттєво виправляє докризовий регіональний менеджмент і вимагає активного пошуку та пропонування місцевій владі набору ефективних управлінських, економічних, організаційних та інших механізмів створення ефективної регіональної економіки на принципах децентралізації управління. Аквакультура як галузь економіки має серйозні ресурсні передумови для того, щоб увійти в русло регіонального розвитку Одеської області.

1.1.2 Основні риси статусу галузі аквакультури, підприємництва та МСП

В Одеській області промисловим ловом займається 90 промислових споживачів, які використовують 838 одиниць суден і 21 000 знарядь лову. Спеціальне комерційне рибальство використовує 11 водойм загальною площею 74 803 га, використовує 178 суден на 5581 знаряддя лову. Для аквакультури використовується 38 водосховищ (31 ставок та 7 водосховищ) загальною площею 4021,1 га та потенційною потужністю вирощування 3000 тонн (таблиця. 1.4, 1.5).

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Таблиця 1.4

Промислове рибальство в Одеській області

Водний об'єкт	Перелік підприємств	Обсяг вилову (т)
Чорне море	ДП «Експериментальне цефалічне рибальство», МНТЦ «ІСТР», МСБ «Альбіна», МСБ «Корсар», МСБ «Кунашир», ПП «ВКФ Маякі-2007», ПП «Дунай», ПП «Калкан», ПП «Олімп», ТОВ «Південна Бессарабія», ПП «Тілігул», ПП «Тілігул Плюс», ПП «Ягуар-2005», ТОВ «Сарган», ПСК «Піскар», ТОВ «КРАП Заря 2», ТОВ «Меркурій Аква», ТОВ «Бора», ТОВ «Відродження», ТОВ «Червоний рибалка», ТОВ «Посейдон», ТОВ «Придунавіє», Приватна компанія «Брикк», ТОВ «Холод-Сервіс», ТОВ «Ліман Фірма», І. Є. Дунаєнко О. А., І. Є. Кедровський В. Д., І. Є. Моргун О. В., І. Є. Харківський С. В., ТОВ «Террапорт», ТОВ «Південні береги», ТОВ «Озерне-2012», ТОВ «Кристал Півден», Заря, ТОВ «Велк», ТОВ «Рібкомфлот» 2.	1503,06
Річка Дунай	ДП Корсар, ДП Кунашир, ПП Дунай, ПП Екватор, ПП Олімп, ПСК Піскарьов, ФК Новонекрасовській, АК Дунайське родовище, ТОВ Вилківський рибний завод, ТОВ Одеський осетровий комплекс ", ТОВ" Southern Bessarabia ", ТОВ" Pridunavie ", ТОВ" Kristall Півден », АК« Орхідея », ТОВ« Союзгпром », І. Є. Семененко В. М., І. Є. Моргун О. В., І. Є. Шевченео Г. П., МНТЦ« ІСТР », ТОВ« Південний берег », ТОВ« Терапорт », ТОВ« Озерне-2012 »	165,66
Нижній Дністр с озерами і Дністровским лиманом	ТОВ «Меркурій Аква», Експериментальна компанія з розведення риб кефаліків, VKF Veacons 2007, ПП «Черноморець О.В.», ПП «Дністер», ПП «Калкан», «Ягуар» 2005, Придністровець Р.С., АК «КРАП Заря-2», КРАП «Заря», ТОВ «Червоний рибалка», ПП «Вирішення рибальського підприємства», ПП «Цегла», ТОВ «Тритон», ПП «Рибальський союз Укррібекспорт», ТОВ «Холод-Сервіс», ТОВ «Кристал Південь», І. Є. Кедровський В. Д., І. Є. Кедровський П. Д., І. Є. Андронакі В. Ф., І. Є. Харків С.В.	500-1500

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Кучурганське водосховище	АК "Придністровець"	16
Шаболацький лиман	ПП «Калкан», АК «КРАП Заря2», ТОВ «ХТМО», ДП «Дослідне розведення кефалі», ПП «Ягуар-2005»	13,53
Тілігульський лиман	ТОВ «Фірма Ліман», ПП «Тілігул», ПП «Тілігул плюс», ПП «Чорноморець О.В.», ТОВ «Бора»	5,98

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Таблиця 1.5

Спеціальне товарне рибальство Одеської області

Назва водойми	Площа, тис. Га	Підприємство	Забезпечення
Озеро Кагул	8,5	РИФ-2012 ТОВ	ремесло: 13 од знаряддя лову: 498 рибалок: 59
Озерна система Ялпуг-Кугурлуй	22,8	ТОВ РЕПІДА	корабель: 51 одиниця рибальського спорядження: 2456 шт. рибалок: 117
Озера Катлабуг	6,5	ТОВ Придунайська Нива	ремесло: 13 од знаряддя лову: 213 одиниць рибалок: 43
Озеро Сасик	20,0	ТОВ НАВІ-10	ремесло: 13 од знаряддя лову: 213 одиниць рибалок: 43
Озеро Китай	5,0	ТОВ Союзупром	ремесло: 13 од знаряддя лову: 213 одиниць рибалок: 43
Хаджібейський лиман	11,0	ДП "РДЕК"	суден: 19 од знаряддя лову: 466 одиниць рибалок: 28
Дофінівський лиман	0,6	ФГ "Восход"	Немає даних
Заплазьке водосховище	0,177	ТОВ господарство Заплазьке	знаряддя лову: 223 одиниці рибалок: - 10
Коханівський ставок	0,029	ІЕ Бакін Ю.М	знаряддя лову: 136 одиниць рибалки: 5
Ставки Кричевського	0,06	ТОВ КПЛ-ООО	знаряддя лову: 90 одиниць рибалок: 10

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Адамовський ставок	0,019	Юридична корпорація	знаряддя лову: 12 одиниць рибалки: 3
Перелицьке водосховище	0,172	ТОВ Рибальська пристань	знаряддя лову: 183 одиниці рибалки: 6

У класичному вигляді комерційна аквакультура в регіоні функціонує у ставкових господарствах, побудованих за проектами. Незважаючи на достатньо розвинену мережу ставкових господарств, обсяги товарної рибної продукції в аквакультурних господарствах надзвичайно низькі (приблизно 9-12% вилову у внутрішніх водоймах) і складаються переважно з трав'яних видів риб (товстолобик, білий амур):

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Таблиця 1.6

Виробництво товарної продукції аквакультури в Одеській області

Роки	1995	2000	2005	2007	2011	2012	2013	2015	2016	2017	2018
Обсяг продукції комерційної аквакультури, т	802	994	610	798	1330	653	905	1967	1718	1187	1007

Причини регресу комерційної аквакультури ґрунтуються переважно на організаційних та економічних засадах: відсутність доступу до водних об'єктів; зростання цін на корми, електроенергію, паливо та мастильні матеріали тощо. Багато ферм регіону диверсифікували свою діяльність від рибальства до рослинництва, використовуючи площі ставків.

Спеціалізоване товарне рибальство (СТР). З метою збільшення використання рибальства в регіоні було створено мережу спеціалізованого комерційного рибальства. В Одеській області 8 одиночних споживачів (озеро Катлабух - «Придунайська Нива», озеро Цитай - «Сине поле», Дофінський лиман - «Восход», озера Ялпуг -Кугурлуй - ТОВ Ялпуг -Кугурлуй », Група Тузлівських лиманів - Посейдон ТОВ), а ще 2 є об'єднаннями, до складу яких входили не лише рибальські, а й переробні підприємства.

Кількість засновників асоціацій може бути досить значною. Так в асоціації «Тузловські лимани» 17 засновників. Спеціальний режим водокористування розробляється окремо для кожного SCF Одеським відділенням Південного інституту морського рибальства та океанографії, координується Державною адміністрацією екології та природних ресурсів в Одеській області та басейновим органом рибальства Державною інспекцією з охорони, відтворення водних ресурсів та регулювання рибальства.

Аналіз роботи SCF вказує на те, що, незважаючи на деякі недоліки, пов'язані з недосконалістю нормативно-правової бази, що регулює їх діяльність, спеціалізоване промислове рибальство є, безумовно, найефективнішою формою масштабного промислу.

Аквакультура здійснюється у Великих озерах Дунайського регіону в режимі СТР:

Таблиця1.7

Вилів риби підприємствами СТР на озерах Дунаю (2018)

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Назва водойми	Компанія	Ловля риби, т	
		обґрунтований	актуальний
Кагул	РІФ-12 ТОВ	940	268
Картал	"АЛЛА"	95	21
Ялпуг-Кугурлуй	КУЗШВФ ТОВ	1169	899
Катлабух	ПРИДУНАЙСЬКА НИВА	227	138
Китай	Союз Юг Пром ТОВ	238	169
Сасик	ТОВ "ВНС-10"	1093	355

ЗАТ "Одесарібхосп" залишається провідним в Одеській області, що асимілює інтродукцію нових цінних видів риб (риба -каналізація та європейська, стерлядь, білуга, чорний короп, різнокольоровий короп).

База переробки риби. Одеська область має потужну переробну базу (Рибогосподарський комбінат, Білгород-Дністровський, Ізмаїльський та Вилковський рибоконсервні заводи, ТОВ «Істок» та рибний завод «Червоний рибалка»). Вважається, що виробництво рибних консервів є найбільш вигідним з усіх видів консервів.

Виробництво консервів з риби та інших водних живих ресурсів в Одеській області здійснюється такими суб'єктами, як: Аквафрост ТОВ, І. Є. Корольков Сергій Володимирович, ТОВ Дунайський рибний консервний завод, Маріко ТОВ, Південний РКК ТОВ, Рибалка ТОВ та інші.

Основними проблемами переробних підприємств Одеської області є відсутність оборотних коштів на закупівлю сировини та наявність значної кількості імпортованої та незаконно виробленої продукції на ринках Одеської області. Серйозною проблемою є також погіршення та погане використання виробничих потужностей рибних консервів. Через значне скорочення виробництва рибопереробні підприємства перебувають у скрутному фінансовому стані.

Відтворенням рибних ресурсів в Одеській області займаються три підприємства: Bestis System ТОВ, Фрог Агросервіс ТОВ, ТОВ "Юг-Аквапром", які спеціалізуються на вирощуванні коропа, траводіних та інших видів.

У державній програмі "Відбір у промислі та відтворення водних живих ресурсів у внутрішніх водоймах та Азово-Чорноморському басейні" рибні підприємства Одеської області беруть незначну участь. Більшість причин цього - фрагментовані виплати державою підприємствам за виконання

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

державного замовлення, що є значним мотиватором бажання брати участь у програмі. Так, у 2005 р. Кошти на здійснення бюджетного рибальства не виділялися, 2006 р. - бюджетний промисел здійснювався «Червоний рибалка» та «Придністровець», 2007 р. - кошти на здійснення бюджетного рибальства не виділялися, 2008 - рік - кошти на здійснення бюджетування не виділялися, 2009 - бюджетні кошти були використані на ТОВ "ХТМО", "Червоний рибалка" та ТОВ "Одеський осетровий комплекс", але на здійсненні обсяги промислу кошти перераховані не повністю ; 2010 - кошти не виділено; 2011 -й рік - залучено ТОВ «Одеський осетровий комплекс»; 2012 -й рік - залучено ТОВ «ХТМО», ВАТ «Червоний рибалка»; 2013 -й рік - коштів не виділено.

Однак у 2019 році водойма Кучурган почали виловлювати. Імплантація здійснюється за рахунок користувача водних біоресурсів відповідно до режиму рибальської експлуатації водосховищ ("Придністровець"). Так, 100 тисяч примірників було випущено у водойму коропа, середня вага 40 грам / екземпляр. Також найближчим часом планується віддати ще 50 тисяч примірників коропа та 450 тисяч видів трав'янистих риб. Контроль за впровадженням водних біоресурсів здійснювали працівники Одеського рибоохоронного патруля. Це третє водосховище Кучурганського водосховища за останні 10 років. Вперше водосховище було відкрито в 2014 році і поповнено на 20 тисяч примірників. смажити. Наступний Всесвіт відбувся у жовтні 2018 р. А тепер у водойму випустять 600 тисяч примірників цінних видів риб.

В Одеській області є три спеціалізованих державних рибогосподарські підприємства:

- "Регіональний експериментально -експериментальний комплекс" (Біляївський район, с. Палійово) - 670 гектарів земельної ділянки в лимані Хаджибей, режим SCF;
- "Дослідне головне рибальство" (Білгород -Дністровський район, с. Беленке) - чотири стави по 25 га, насосна станція, канали для забору води з Дністра;
- "Дністровське рибне господарство" (Білгород -Дністровський район, Удобненська сільська рада, осетровий майданчик) - 39 га.

Ще одна група підприємств регіону, яка залучена до процесу відтворення цих водних біоресурсів, - рибогосподарські підприємства зі власними рибними господарствами, для яких вирощування садивного матеріалу для подальшого продажу є одним із основних видів діяльності. Так, виробничі потужності окремих видів промислу, таких як АФК "Придунайська Нива" (інкубаційна потужність 500 млн. Примірників), "Червоний рибалка" (інкубаційна потужність 497 млн. Одиниць), "Ново-Некрасівський" (інкубаційна потужність 150 млн. одиниць)), ЗАТ "Одесібіргас" (інкубаційна потужність 300 млн. примірників) дозволяють виростити близько 40-50 млн. примірників. життєздатний рибальський матеріал коропа та трав'янистих тварин для рибальства та підвищення рибопродуктивності природних водойм Одеської області. Доцільно відзначити практику штучного

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

відтворення деяких видів природного іхтіокомплексу ляща та барана на рибництві Придунайської Ниви, з якого озеро Катлабуг за окремі роки досягає 10 мільйонів примірників молодого ляща.

Наразі в регіоні діє лише одне рибоводне господарство, яке займається відтворенням піленгасу - ТОВ "НТМО" на Будацькій косі Шаболацького лиману. З 2008 року рибгосп почав працювати над штучним відтворенням Піленгасу в Шаболацькому лимані. У 2009 році в рамках бюджетної програми «Відтворення водних живих ресурсів у внутрішніх водоймах та Азово-Чорноморському басейні» було видано 845,6 тис. Примірників у лимані Шаболат молодого Піленгасу. Передбачається, що подальше збільшення потужностей рибозробного комплексу ТОВ "ХТМО", впровадження новітніх технологій у рибальстві дозволить забезпечити стабільний випуск молодняку в морських лиманах Одеської області та в Чорному морі.

Побудований у 2007 році ТОВ "Одеський осетровий комплекс" із застосуванням сучасних технологій штучного відтворення видів осетрових риб розпочався з 2009 року, року річки Дунай у молоді російського осетра у кількості 50 тисяч примірників. Оскільки у 2009 р. До Червоної книги України були додатково занесені такі види осетрових видів, як осетр та зірчатий осетр, потужність комплексу осетрових ТОВ «Одеський осетровий комплекс» має бути використана для вилову Дністра та Дунаю в майбутньому до 1,5 мільйонів примірників молодого осетра на рік.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

1.1.3 SWOT- аналіз сектору аквакультури

У цьому розділі представлено SWOT -аналіз сектору аквакультури за категоріями: економічна та соціальна ситуація, політична та інституційна ситуація, технічна, технологічна та екологічна ситуація, інфраструктура (таблиця 1.8).

Таблиця 1.8

SWOT- аналіз сектору аквакультури

Категорія	Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Економічна та соціальна ситуація	Дешева праця (середньомісяч на заробітна плата в аграрному секторі становить 180 доларів на місяць). Низька ставка оренди (~ 70-120 доларів США / га за рік оренди). Приватизація: 12 із 36 державних організацій були додані до переліку приватизацій (у тому числі 6 державних організацій, що розвиваються з	Зменшення виробництва аквакультури в доларовому еквіваленті. Відносно невеликий експорт порівняно з іншими країнами спричинений наступним: міжнародні роздрібні торговці вимагають мінімального обсягу пропозиції, що у 10 разів перевищує виробництво українських компаній; Персонал: скорочення штатів у	Запровадити відшкодування в ПДВ або державну підтримку сектору рибальства. Можливість стимулювати національне виробництво кормів. Розвиток малого бізнесу та фермерського господарства. Немає страхування для рибної промисловості.	Висока вартість корму (~ 60% загальних витрат на виробництво). Високі податки (підприємства вимагають збільшення податків та скасування відшкодування ПДВ. Збільшення частки тіньового сектору через надмірне регулювання та податкове навантаження. Подальша девальвація національної валюти може призвести до зростання витрат. Вкрай слабка конкурентоспроможність на зовнішніх ринках продукції

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

великим потенціалом). Оскільки держава не є ефективним власником в Україні, приватизація сприятиме підвищенню ефективності компаній. Запущено програми фінансової допомоги для аквакультурних підприємств № 300 КМУ). В результаті, починаючи з 2017 року, підприємства можуть подавати документи на пільгове кредитування.

державних компаніях (60% усіх працівників галузі-адміністративний персонал); відсутність кваліфікованої робочої сили. Низька концентрація фірм та відносно низька рентабельність галузі.

вітчизняного
рибальства.

Політична та інституційна ситуація	Було здійснено реформу охорони рибальства, створено Рибний патруль, що призвело до	Вартість міжнародної сертифікації надто висока; експортна продукція українських	Впровадження процедур ліцензування в аквакультурі. Введення сертифікатів	Підприємства не були поінформовані про подання звітів. Відсутність нормативної бази
------------------------------------	--	---	--	---

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

<p>скорочення незаконного промислу. Заходи дерегулювання: підприємствам потрібно менше часу та ресурсів для початку та ведення бізнесу. Законодавча база для підприємств аквакультури створена.</p> <p>Представники бізнесу ще не відчули значних покращень від ініціатив.</p> <p>Прозорість та доступність даних.</p> <p>Українські виробники аквакультури мають необхідну ділову інформацію, яка може покращити ринкові умови в Україні, але не</p>	<p>виробників повинна проходити окремий ветеринарний аналіз при експорті до кожної країни. Значний час, необхідний для митного оформлення, а також відсутність диференціації між експортом та імпортом живих та неживих об'єктів, що призводить до незаконного перевезення цих товарів.</p> <p>Відсутність державної підтримки. Не повертається ПДВ для рибальства з 1 січня 2017 року.</p> <p>Відсутність сертифікації ланцюгів поставок.</p> <p>Зниження механізмів</p>	<p>походження риби для запобігання браконьєрству риби в національну торгову мережу. Розроблено проект закону, який має на меті зменшити орендну плату за воду земельних ділянок водного фонду з 3-12% нормативної оцінки земель до 3%.</p> <p>Посилити охорону водних об'єктів та збільшити штрафні санкції, які зменшать незаконне рибальство та збільшать попит на легальний промисел у майбутньому.</p> <p>Створить правову базу щодо орендних ставок.</p> <p>Створення інтегрованих</p>	<p>щодо орендних ставок. Недовіра людей до Держрибагентства. Складнощі у прийнятті ключових законів. Законодавча нерегламентація механізмів перспективного розвитку рибного господарства. Недостатнє врахування особливостей галузі рибальства у правовому полі. Низький рівень інституційної спроможності центрального органу рибальства щодо вирішення питань регулювання рибальства. Недосконалість повноважень та недоліки статусу державних органів охорони рибальства.</p>
---	---	---	--

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

	вся інформація є корисною.	державного регулювання функціонування рибогосподарського комплексу.	правових структур аквахолдингі, аквапарків, наукових центрів тощо.	Створення інформаційних центрів для інновацій в аквакультури.
Технічна, технологічна та екологічна ситуація	Найбільший внутрішній водний басейн (станом на кінець 2015 року резервуари для промислової риби в Україні займали площу 101 760,6 га) створює сприятливі умови для розвитку аквакультури..	Екологічні проблеми, що впливають на популяції риб: масове забруднення річок; відсутність меліорації земель. Відсутність ферм, що вирощують рибний матеріал.	Впровадження електронного моніторингу суден та вилову. Розвиток органічної аквакультури. Збільшення холодильних та переробних потужностей регіонального рибогосподарського комплексу.	Відсутність належної сертифікації готової та переробленої рибної продукції та, водночас, наявність технічних бар'єрів для її доступу до світових ринків.
Інфраструктура	Промисловість має всі необхідні складові, але вимагає додаткових інвестицій: вирощування риби та її	Відсутність інфраструктури, необхідної для аквакультури. Істотне погіршення матеріально-технічної бази.	Розвивати інфраструктуру для рибальства та холодної логістики. Створення акваферм з розвитком	

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

переробка; відновлення та охорона рибних запасів; водойми та басейни для аквакультури; промислове виробництво риби.	Відсутність холодної логістики; доступний компаній інших галузей.	технологій вирощування він делікатесних для продуктів - осетрових, форелі, підводних риб, сигів, раків, прісноводних гігантських креветок, мідій, гребінців та устриць. Створення морських рибних господарств для вирощування камбали, кефалі та інших видів риб. Активізація збуту продукції вітчизняного рибальства. Впровадження технологій закритих водних аквакультур з використанням механічних та біологічних фільтрів для повторного використання
--	--	---

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

води у
виробництві.

1.2 Нормативно -правова база в секторі аквакультури:

1.2.1 Європейське законодавство у сфері аквакультури

Індустрія аквакультури - це значний морський харчовий сектор, який щорічно становить близько 4 млрд євро для економіки Європейського Союзу (ЄС). Більше того, аквакультура набула все більшого значення з вичерпанням запасів дикої риби і за останнє десятиліття перетворилася на сектор, який суворо регулюється як на рівні ЄС, так і на національному рівні в державах -членах.

У цьому розділі представлений короткий огляд відносно складних та різноманітних законів щодо управління аквакультурою в ЄС. Як буде показано нижче, законодавство ЄС торкається всіх аспектів галузі як прямо, так і опосередковано, включаючи ліцензування, планування, охорону навколишнього середовища, безпеку споживачів, а також забезпечує основу для вирішення конфліктів з іншими видами використання морського середовища у формі заходів з просторового планування моря. Крім того, аквакультура є однією з п'яти напрямків, які складають Стратегію Європейського Союзу Блакитного зростання, і її майбутній розвиток може таким чином сприяти економічному процвітанню держав-членів шляхом створення робочих місць у так званій синій економіці та забезпечення високої якості продукції на європейській та світовій ринки морепродуктів².

У відповідних пунктах тексту нижче подається посилання на ряд спеціалізованих досліджень з цього питання. На початку може бути зроблено ряд попередніх моментів щодо аквакультури загалом та конкретнішого підходу ЄС до законодавства та політики аквакультури. По -перше, на частку аквакультури припадає майже п'ята частина загального обсягу виробництва риби в ЄС.

У деяких випадках учасники цих галузей виступали проти ліцензування аквакультури на тій підставі, що це становить загрозу для громадського користування, а саме - прибережного

² Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Blue Growth opportunities for marine and maritime sustainable growth COM(2012) 494 final (Blue Growth Strategy).

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

середовища.³ Крім того, ці конфлікти посилюються фрагментованістю регуляторного середовища, а також недостатніми положеннями кодексу планування та законів, що застосовуються до використання прибережної зони та прибережної зони у багатьох державах-членах.

Термін «аквакультура» має низку значень у міжнародному, європейському та національному законодавстві держав-членів. Законодавство ЄС визначає цей термін як означає вирощування або вирощування водних організмів з використанням прийомів, спрямованих на збільшення виробництва цих організмів за межами природних можливостей навколишнього середовища; організми залишаються власністю фізичної або юридичної особи протягом усього періоду вирощування чи вирощування культури, аж до збирання врожаю включно.⁴

Подібним розширеним підходом ЄС користується визначення поняття «продукти аквакультури», яке розуміється як «водні організми на будь-якій стадії їх життєвого циклу, що є результатом будь-якої діяльності аквакультури або продукту, отриманого з неї».⁵ Цей широкий інклюзивний підхід також очевидний у законодавстві кількох держав-членів, де термін аквакультура використовується як загальний опис для опису всіх форм вирощування риби та виробництва молюсків. Це може охоплювати багато процесів, що беруть участь у вирощуванні видів риби шляхом забезпечення кормом та захисту від хижаків та хвороб. У разі вирощування молюсків це зазвичай передбачає вирощування молюсків, що виходять за межі природних можливостей морського середовища, щоб ініціювати та підтримувати таке зростання. Крім того, визначення не обмежується посиланням на використання продуктів аквакультури. Таким чином, вирощування організмів для цілей, відмінних від споживання людиною, входить у сферу визначення цих визначень, а також, ймовірно, вирощування декоративних риб, а також виробництво водних продуктів для біотехнологічної та фармацевтичної промисловості.

³ Blue Growth Strategy (n 2) 8–9.

⁴ Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the Common Fisheries Policy, amending Council Regulations (EC) No 1954/2003 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulations (EC) No 2371/2002 and (EC) No 639/2004 and Council Decision 2004/585/EC, OJ L354/22, art 4(1)(25) (Basic Regulation); Council Regulation (EC) No 1198/2006 of 27 July 2006 on the European Fisheries Fund [2006] OJ L223/1, art 3(d).

⁵ See, for example, Section 3(1) of the Fisheries (Amendment) Act 1997 (No 23 of 1997) in Ireland, which defines the term to mean 'the culture or farming of any species of fish, aquatic invertebrate animal of whatever habitat or aquatic plant, or any aquatic form of food suitable for the nutrition of fish'.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Крім того, здається, що галузь також може мати значні можливості для зростання, щоб подолати дефіцит пропозиції, якщо держави -члени впродовж найближчого десятиліття приймуть та впровадять відповідні заходи та політику управління.⁶

Європейська Рахункова Палата (ЕРП), яка у вересні 2014 року опублікувала надзвичайно критичний звіт щодо заходів підтримки аквакультури.⁷ ЕРП дійшла висновку, що рамки для розвитку аквакультури як на рівні ЄС, так і на рівні держав -членів є слабкими, і фактично вжиті заходи не дали достатніх результатів.

На рівні ЄС Спільна риболовна політика (СРП) та Європейський фонд рибальства [ЄФР] не надали належних рамок для розвитку галузі. Відсутня вказівка служб Комісії щодо ключових екологічних питань, таких як Рамкова директива з водних ресурсів та Директива з оцінки впливу на довкілля. Недостатньо порівняння між даними про аквакультуру з різних джерел ЄС, що ускладнює оцінку результатів заходів з аквакультури.

На рівні держав -членів національні стратегічні плани та оперативні програми не забезпечували достатньо чіткої основи підтримки аквакультури, і не було послідовної стратегії для цього сектору. Відсутність належного просторового планування разом із складними процедурами ліцензування стала гальмом для сталого розвитку. Проекти з аквакультури, які отримали фінансування від ЄФР, часто були погано відібрані і, за деякими винятками, не дали очікуваних результатів або співвідношення ціни та якості.⁸

Як наслідок, аквакультура ЄС не досягла свого потенціалу в значній мірі, як це обговорювалося у вступі до цього випуску, зі світовими подіями в галузі. Для того, щоб краще зрозуміти ці висновки, у наступному розділі описуються деякі етапи регулювання та політики щодо розвитку політики в ЄС з 1980 -х років, а також висвітлюються деякі законодавчі реформи та політичні ініціативи, спрямовані на усунення недоліків, виявлених у доповіді СОА.

З огляду на минуле, якщо порівнювати аквакультуру з комерційним морським рибальством у Європі, стає зрозумілим, що перша лише потрапила в центр уваги законодавців та політиків ЄС протягом останнього десятиліття. Найбільш помітно і в основному з причин, пов'язаних з національним суверенітетом держав -членів, європейські інституції не докладали особливих

---

⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Strategic Guidelines for the sustainable development of EU aquaculture COM(2013) 229 final (Strategic Guidelines).

⁷ European Court of Auditors (ECA), The Effectiveness of Fisheries Fund Support for Aquaculture (Special Report No 10/2014, ECA, 2014).

⁸ ECA, 'Better Design, Better Targeting Needed for Sustainable Development of Aquaculture at EU and Member State Level – Say EU Auditors' Press Release ECA/14/38 (16 September 2014).

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

зусиль для розробки особливої політики аквакультури для цього сектору протягом перших 20 років дії ОЗП з 1983 по 2002 рік. , основна увага політики Європейського Співтовариства (ЄС) у 1980 -х та 1990 -х роках була спрямована на підтримку маркетингу продукції аквакультури та пом'якшення впливу на навколишнє середовище шляхом прописування стандартів якості води та безпеки харчових продуктів. Початкова увага була зосереджена на вирощуванні лосося, форелі та устриць. ЄК надала державам -членам фінансову допомогу для розвитку розвитку аквакультури. Ця допомога була значною і становила 300 мільйонів євро з європейських фондів у період з 1994 по 1999 рік. Найбільш помітно, що протягом цього конкретного періоду законодавство ЄС мало чи взагалі мало впливу на ліцензування або управління підприємствами аквакультури в державах -членах. Однак із розширенням ЄС вирощування ракоподібних та моллюсків (переважно моллюсків і моллюсків) набуло все більшого значення для сектора, і стало очевидно, що існує потреба у більш комплексній та інтегрованій політиці на рівні ЄС для більш послідовного зближення різних регуляторних ланцюгів.

З точки зору управління, перша велика віха виникла під час обговорень, що призвели до реформи ОЗП в 2002 році. Зокрема, Європейська Комісія прагнула інтегрувати широку кількість заходів, спрямованих на покращення безпеки харчових продуктів та охорону навколишнього середовища. до дискретної політики аквакультури. Ці цілі були розглянуті в Повідомленні, опублікованому Європейською Комісією, де викладено стратегію сталого розвитку європейської аквакультури, опублікованій у 2002 р. **(Звернення Комісії до Ради та Європейського Парламенту - Стратегія сталого розвитку європейської аквакультури. COM (2002) 511 фінал).**⁹ Ця стратегія мала на меті покращити конкурентоспроможність, продуктивність та стійкість галузі на загальноєвропейському рівні. Крім того, вперше Стратегія визнала важливу роль, яку відіграє аквакультура у розвитку сільських територій та узбережжя.

З точки зору законодавства, прийняття Ради міністрів рибного господарства Регламенту № 2371/2002 ознаменувало початок більш комплексного підходу європейських інституцій до майбутнього регулювання галузі, оскільки він передбачав чітку юридичну основу для прийняття заходи управління.¹⁰ Це положення відображало багато принципів, викладених у Стратегії аквакультури 2002 року. Більш конкретно, у Регламенті чітко зазначено, що сфера застосування ОЗП поширюється на збереження, управління та експлуатацію аквакультури, а також

⁹ Communication from the Commission – A strategy for the sustainable development of European aquaculture COM(2002) 511 final.

¹⁰ Council Regulation (EC) 2371/2002 of 20 December 2002 on the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy [2002] OJ L358/59 (Sustainable Fisheries Regulation).

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

на переробку та реалізацію продукції аквакультури, де така діяльність здійснюється на території держав -членів або в потім води Співтовариства (нині води ЄС).¹¹

Крім того, однією з цілей ОПП є забезпечення сталої експлуатації аквакультури з урахуванням екологічних, економічних та соціальних міркувань. Положення також передбачає нову організаційну структуру для формування політики аквакультури, оскільки воно відіграє роль як Консультативного комітету з рибальства та аквакультури, так і тодішніх [Регіональних] Консультативних рад у формулюванні заходів управління. Останній орган має виключно дорадчу роль у формуванні політики та має представників сектору аквакультури та інших груп інтересів. Після прийняття Регламенту 2371/2002 у політиці ЄС більший акцент робився на наданні фінансування ЄС для розвитку галузі та підтримки прикладних досліджень аквакультури в державах -членах.¹² Також було прийнято комплексну нормативну базу, що сприяє безпеці харчових продуктів, що стосується риби та продуктів рибальства.

Європейська Комісія оновила свою стратегію для цього сектору у 2009 році (**Звернення Комісії до Європейського Парламенту та Ради. Побудова сталого майбутнього для аквакультури. Новий імпульс для Стратегії сталого розвитку європейської аквакультури. COM (2009) 162 остаточний**), а підхід ЄС до політики аквакультури було розглянуто під час дебатів про реформу, що стосуються ОПОР у період 2011–2013 років. Це, у свою чергу, призвело до прийняття нових регуляторних положень у рамках переглянутої ПЗП, яка набула чинності у січні 2014 року.

ЄС здійснив свою компетенцію шляхом прийняття політичних, фінансових та правових заходів. Примітно, що основні рамки заходів управління та політики ЄС викладені в Основному регламенті управління рибальством № 1380/2013 (**Основний регламент**).¹³

Незважаючи на поступове скасування заходів ЄС, слід також мати на увазі, що регулювання планування та управління аквакультурою в першу чергу належить державам -членам. Багато ключових управлінських рішень, які формують сектор, є питаннями, однак, що належать до сфери спільної компетенції, тобто в тих випадках, коли ЄС та держави -члени поділяють юридичні повноваження. Відповідно до загальної схеми законодавства ЄС, Союз повинен здійснювати свою законодавчу компетенцію у сферах спільної компетенції відповідно до принципів пропорційності та субсидіарності.

¹¹ Sustainable Fisheries Regulation, art 1.

¹² Article 1(7) of Council Regulation (EC) No 1421/2004 of 19 July 2004 amending Regulation (EC) 2792/1999 laying down the detailed rules and arrangements regarding Community structural assistance in the fisheries sector [2004] OJ L260/1.

¹³ Basic Regulation

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

У Базовому Регламенті, а також у конкретних положеннях Частини VII цього Положення є багато амбулаторних посилань на аквакультуру, які спрямовані на просування більш послідовного підходу ЄС до управління та регулювання сектору в державах-членах та у загальноєвропейському та глобальний рівень у контексті заходів торгівлі та маркетингу. Відповідно до Основного регламенту, CFP повинна гарантувати, що діяльність аквакультури сприяє довгостроковій екологічній, економічній та соціальній стійкості, а також відстеженню, безпеці та якості продукції аквакультури.¹⁴

У світлі різних умов ліцензування, що застосовуються до аквакультури в державах -членах, європейські установи прагнуть встановити більш стратегічний підхід для підвищення конкурентоспроможності та перспектив майбутнього зростання галузі. У зв'язку з цим мають бути прийняті механізми, які сприятимуть обміну інформацією про найкращу практику між державами - членами з питань, що стосуються «безпеки бізнесу, доступу до вод та простору Союзу та спрощення процедур ліцензування».

Стійкість є одним із лейтмотивів підходу ЄС до управління аквакультурою за схемою, розробленою Базовим регламентом. Важливо, що політика базується на нормативних принципах, таких як запобіжний та екосистемний підхід з метою захисту та збереження морського середовища та ресурсів, які вона підтримує. Базовий регламент зобов'язує держави -члени проводити науково - дослідницькі та інноваційні програми для покращення якості наукових порад, які відповідають управлінським рішенням.

Очевидно, що майбутнє зростання сектора дуже залежить від відповідних дій держав -членів. Для забезпечення інтегрованого підходу ЄС Європейська Комісія повинна прийняти стратегічні керівні принципи для інформування національних планів держав -членів, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності, розвитку та інновацій промисловості,

зменшення адміністративної тяганини та підвищення рівня законодавства ЄС «більш ефективним та чутливим до потреб зацікавлених сторін», (3) заохочення економічної діяльності, (4) сприяння „диверсифікації та покращенню якості життя у прибережних та внутрішніх районах” та (5) інтеграція аквакультурної діяльності у територіальне планування.¹⁵

Європейська Комісія опублікувала Стратегічні настанови щодо сталого розвитку індустрії аквакультури у 2013 році (**Звернення Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету регіонів. Стратегічні настанови щодо сталого розвитку Аквакультура ЄС. COM (2013) 229 фінал**). Вони спрямовані

¹⁴ Basic Regulation, Recital 4 and art 2(1).

¹⁵ Basic Regulation

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

на допомогу "державам-членам у визначенні власних національних цілей з урахуванням їх відносних вихідних позицій, національних обставин та інституційних домовленостей".

Очевидно, що Керівні принципи не є юридично обов'язковими, але визначають цілий ряд дій, спрямованих на формування майбутнього темпу та зростання сектора. Таким чином, вони мають на меті поінформувати підхід держав -членів щодо суті та форми їх багаторічних національних планів. Варто відзначити, що вони визначають три найважливіші цілі, які мають вирішити компетентні національні органи: спрощення адміністративних процедур у державах-членах, сприяння морському просторовому плануванню та покращення конкурентоспроможності за допомогою ініціатив з маркетингу та маркування.¹⁶

В результаті реформи, узгодженої у 2013 році, однією з найбільш помітних особливостей підходу ЄС до управління аквакультурою є добровільне зобов'язання держав -членів ухвалювати та впроваджувати **багаторічні національні стратегічні плани на період 2014–2020 років**. Дійсно, доступ до фінансування за рахунок Європейського фонду морського та рибальства (ЄФРР) залежить від дотримання цього «добровільного» зобов'язання. Відповідно до Стратегічних настанов ЄС, однозначно, держави -члени користуються значним розсудом щодо форми та суті заходів та політики, викладених у їх багаторічних національних стратегічних планах. Такі плани значно відрізнятимуться в ЄС, а також можуть відображати регіональні відмінності в країнах -членах. Дійсно, короткий огляд Іспанського стратегічного плану з аквакультури показує, що це розроблений документ, який реалізує чотири стратегічні цілі - а саме спрощення законодавчої бази та посилення залучення зацікавлених сторін, включаючи представництво галузі; вдосконалення виробничого та галузевого планування шляхом процесу просторового планування, включаючи вибір нових зон для розвитку аквакультури; зміцнення конкурентоспроможності у галузі шляхом досліджень, розробок та інновацій; покращення маркетингу та більша підтримка організацій виробників.¹⁷

Ліцензування аквакультури та регулювання рибних господарств - це питання держав -членів. У зв'язку з цим вони змушені забезпечувати дотримання екологічного законодавства ЄС, зокрема стосовно оцінки впливу на навколишнє середовище та охорони біорізноманіття відповідно до Директиви про середовища проживання та птахів, а також заходів ЄС щодо боротьби з хворобами та забезпечення законодавства з безпеки харчових продуктів.

¹⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Strategic Guidelines for the Sustainable Development of EU Aquaculture. COM(2013) 229 final

¹⁷ C García Díez, 'Spanish Aquaculture Strategic Plan 2012–2020' (EcoAqua Conference, Biodiversity Foundation, Las Palmas, Spain, 25 July 2015). <http://ecoaqua.ulpgc.es/sites/default/files/documentos/workshop2015/4-Cris_Ppt%20Plan%20EcoAqua.pdf> accessed 8 December 2015. Copy with the author.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Для того, щоб оновити вимоги до здоров'я тварин у аквакультури та у відповідь на різні підходи держав -членів до ліцензування галузі на національному рівні, європейські установи прийняли заходи з гармонізації у формі Директиви 2006/88 із змінами та доповненнями, яка реалізується документами Комісії.¹⁸ Директива 2006/88 передбачає дозвіл установок та підприємств з аквакультури з метою встановлення спільної основи, спрямованої на запобігання, боротьбу та викорінення хвороб. З цією метою він прописує загальні загальноєвропейські стандарти, які повинні виконуватися підприємствами та установками з виробництва аквакультури як щодо їх заснування, так і роботи. Для того, щоб зменшити регуляторний тягар, заходи ЄС можуть поєднуватися з системами авторизації, що діють у державах - членах, наприклад, такими, які спрямовані на забезпечення дотримання екологічних зобов'язань.¹⁹

Важливо, що згідно з Директивою держави -члени зобов'язані відмовити у видачі дозволу, якщо така діяльність представляє неприйнятний ризик поширення хвороб на інших тварин аквакультури або на дикі запаси водних тварин.²⁰

ЄС прийняв широкий збір екологічного законодавства, яке застосовується до аквакультури, включаючи Рамкову директиву з водних ресурсів (ВРД),²¹ Рамкову директиву про морську стратегію (MSFD),²² а також законодавство ЄС про небезпечні речовини та про маркетинг

¹⁸ See, inter alia Commission Decision No 2010/171/EU of 22 March 2010 amending Annex I to Decision 2009/177/EC as regards surveillance programmes for Ireland and Hungary and the disease-free status of Ireland for certain aquatic animal diseases [2010] OJ L75/28; Commission Decision No 2011/187/EU of 24 March 2011 amending Decision 2010/221/EU as regards the approval of national measures for preventing the introduction of ostreid herpesvirus 1 mnr (OsHV-1 mnr) into certain areas of Ireland and the United Kingdom [2011] OJ L80/15; Commission Regulation (EU) No 350/2011 of 11 April 2011 amending Regulation (EC) No 1251/2008 as regards the placing on the market requirements for consignments of Pacific oysters intended for Member States or parts thereof with national measures regarding ostreid herpes virus 1 mnr (OsHV-1 mnr) approved by Decision 2010/221/EU [2011] OJ L97/9; Commission Implementing Directive 2012/31/EU of 25 October 2012 amending Annex IV to Council Directive 2006/88/EC as regards the list of fish species susceptible to Viral haemorrhagic septicaemia and the deletion of the entry for Epizootic ulcerative syndrome [2012] OJ L297/26; Commission Implementing Decision 2013/706/EC of 29 November 2013 amending Annex I to Decision 2009/177/EC as regards the disease-free status of Denmark for viral haemorrhagic septicaemia and of Ireland and Northern Ireland territory of The United Kingdom for Koi herpes virus disease [2013] OJ L322/42; Commission Implementing Directive 2014/22/EU of 13 February 2014 amending Annex IV to Council Directive 2006/88/EC as regards infectious salmon anaemia (ISA) [2014] OJ L44/45.

¹⁹ 2006 Aquaculture Health Directive

²⁰ 2006 Aquaculture Health Directive

²¹ Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy [2000] OJ L327/1 (Water Framework Directive).

²² Directive 2008/56/EC of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 establishing a framework for community action in the field of marine environmental policy [2008] OJ L164/19.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

ветеринарних лікарських засобів. Крім того, законодавство ЄС щодо інтродукції та управління чужорідними видами має на меті оцінити та звести до мінімуму можливий вплив інтродукції таких видів шляхом створення системи дозволів та захисту місцевого біорізноманіття та екосистемних послуг.²³ Зобов'язання щодо проведення оцінки впливу на довкілля (ОВНС) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО) для певних категорій проектів, планів та програм аквакультури є одними з основних засобів вирішення та пом'якшення наслідків розвитку аквакультури в державах -членах. Європейська Комісія опублікувала необов'язкові керівні принципи, спрямовані на забезпечення сумісності розвитку аквакультури із законодавством ЄС про природу, з особливим акцентом на мережу охоронних територій ЄС, відому як Natura 2000.²⁴

Продукція аквакультури регулюється європейським пищевим законодавством и общими рамками, применимыми к маркетингу продуктов для потребления человеком. Регламент Совета 178/2002 устанавливает общие принципы и требования по безопасности пищевых продуктов и обеспечивает правовую основу для создания Европейского агентства по безопасности пищевых продуктов..²⁵

Государственное агентство рыболовства Украины ссылается на следующие документы на своем веб-сайте: ²⁶:

Регламент (ЄС) No 1380/2013 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2013 року про Спільну рибальську політику, що вносить зміни до Регламенту Ради (ЄС) No 1954/2003 та (ЄС) No 1224/2009 та скасовує Регламенти Ради (ЄС)) No 2371/2002 та (ЄС) No 639/2004 та Рішення Ради 2004/585/ЄС

СОМ (2002) 511 остаточний (ЗВ'ЯЗАННЯ КОМІСІЇ ДО РАДИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ Стратегія сталого розвитку європейської аквакультури) 2002

Угода про асоціацію між Європейським Союзом та Україною ²⁷ включає процес наближення та впровадження лише однієї директиви:

Директива Ради 92/43/ЄЕС від 21 травня 1992 року про збереження природних середовищ існування та дикої фауни та флори.

Директива про середовища існування (офіційно відома як Директива Ради 92/43/ЄЕС щодо збереження природних середовищ існування та дикої фауни та флори) - це директива Європейського Союзу,

²³ Regulation No 1143/2014 of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 on the prevention and management of the introduction and spread of invasive alien species [2014] OJ L317/35.

²⁴ European Commission, Guidance on Aquaculture and Natura 2000 (Luxembourg: 2012).

²⁵ European Commission, Guidance on Aquaculture and Natura 2000 (Luxembourg: 2012).

²⁶ http://darg.gov.ua/_upravlinnja_u_sferi_0_238_menu_0_1.html

²⁷ <https://www.kmu.gov.ua/en/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

прийнята у 1992 році як відповідь ЄС на Бернську конвенцію²⁸. Це одна з директив ЄС щодо охорони дикої природи та охорони природи, інша - Директива про птахів²⁹. Це одна з європейських політик природи, яка встановлює одну організовану мережу - Natura 2000, яка має намір охороняти природу та дику природу. Директива про середовища існування вимагає від національних урядів визначити території, які, як очікується, забезпечать збереження видів флори та фауни.

Директива гарантує збереження місцевих тварин та рослин, що знаходяться під загрозою зникнення. Вона спрямована на охорону 220 середовищ існування та приблизно 1000 видів, перелічених у Додатках до Директиви. Це види та місця проживання, які вважаються європейським інтересом, згідно з критеріями, наведеними у Директиві. Він наказує країнам -членам ЄС вживати заходів для підтримки "сприятливого природоохоронного статусу" заповідних біотопів та видів.³⁰

В цілому, однак, порівняно легко можна зробити висновок, що законодавство та політика ЄС, що стосуються аквакультури, залишаються дуже розпорядчими, розповсюдженими та потребують подальших реформ з метою забезпечення їх конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Зокрема, необхідно терміново вжити заходів для подолання дефіциту пропозиції морепродуктів у ЄС, який наразі обслуговується імпортом продукції аквакультури з третіх країн на шкоду промисловості держав -членів. Незважаючи на те, що ця глава не входить у сферу детального розгляду суті та форми майбутніх реформаторських заходів, все ж є кілька очевидних осей для втручання законодавства ЄС.

1.2.2 Національне законодавство у сфері аквакультури

В ході реформи рибного господарства за останні роки значно оновилися законодавча база функціонування галузі, що, серед іншого, сприяло певній реалізації інтересів бізнесу в аквакультурі в Україні. У Законі України «Про рибальство, промислове рибальство та збереження водних біоресурсів» аквакультура визначена як свідоме використання рибних водних об'єктів (їх частин) для отримання максимальної кількості корисної біологічної сільськогосподарської продукції (риби, молюски, безхребетні, водорості, інші водні організми) шляхом їх штучного розведення та утримання.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про рибальство, промислове рибальство та збереження водних біоресурсів" Рибальство - економіка, завданням якої є вивчення, охорона, відтворення,

²⁸ <https://www.law.cornell.edu/treaties/berne/>

²⁹ <http://archive.jncc.gov.uk/default.aspx?page=1372>

³⁰ <https://academic.oup.com/jel/article/28/2/221/2404189>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

культивування, використання водних біоресурсів, їх видобуток (видобуток, вилов, збирання), продаж та переробка з метою одержання харчових, технічних, кормових, медичних та інших продуктів, а також забезпечення безпеки судноплавства флоту рибальської промисловості. Основою рибальства є рибальство та рибальство.

Слід зазначити, що чинне законодавство використовує терміни "рибальство" та "аквакультура" як синоніми. Зокрема, у ст. 1 Закону України "Про Національну програму розвитку рибальства України на період до 2010 року" закріплює два однакових визначення понять рибальство (підгалузь рибальства) та аквакультури. Більш широке та детальне визначення цих понять міститься у ст. 1 Закону України "Про аквакультуру", згідно з якою аквакультура (рибальство) - сільськогосподарська діяльність для штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури в повністю або частково контрольованих умовах для отримання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, селекційних робіт, інтродукції, переселення, акліматизації та повторної акліматизації гідробіонтів, поповнення водних біоресурсів, збереження їх біорізноманіття та надання рекреаційних послуг. Таким чином, можна зробити висновок, що законодавство містить широке та вузьке визначення аквакультури.

Це правило відокремлювало аквакультуру від інших видів можливої діяльності на водних об'єктах у поєднанні з визначенням «спеціальне використання водних біоресурсів». Однак, щоб врегулювати правові, економічні, соціальні та організаційні принципи аквакультури в комплексі, був необхідний спеціальний окремий документ, яким став Закон України «Про аквакультуру», що набрав чинності з 1 липня 2013 р. (Далі) - основний закон.

Цей документ надає аквакультурі статус окремого виду сільськогосподарської діяльності в системі агропромислового виробництва, - діяльність, пов'язану з вирощуванням водних біоресурсів у контрольованих умовах, яка полягає у "штучному розведенні, утриманні та вирощуванні повністю об'єктів аквакультури" або частково контрольовані умови для отримання та реалізації сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури), виробництва кормів, відтворення біоресурсів, у селекційних роботах, інтродукції, переселення, акліматизації та повторної акліматизації гідробіонтів, поповнення водних біоресурсів, збереження їх біорізноманіття та надання рекреаційних послуг ». Таким чином, аквакультура відрізняється від інших видів рибного промислу, що зумовлено особливостями діяльності аквакультури, яка суттєво відрізняється від рибальства, вимагає більшого втручання людини у виробництво та, як наслідок, вимагає окремого підходу до управління. Технічну допомогу Уряду України через Державне агентство рибальства України у розробці Закону про аквакультуру надавали фахівці ФАО в рамках програми технічної співпраці TCP / UKR / 3301 3: Розробка нового закону про аквакультури в Україні.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Згідно із законодавством, аквакультура може здійснюватися у внутрішніх водних об'єктах (їх частинах), рибогосподарських технологічних водоймах, у внутрішніх морських водах, у територіальному морі та виключній (морській) економічній зоні України, а також на сухопутних територіях території України, спеціально виділені для цілей аквакультури.

Для систематичного розуміння специфіки аквакультури в таблиці 1.9 її класифікація за ключовими характеристиками.

Таблиця 1.9

Класифікація аквакультури за основними ознаками

Типи	Види аквакультури	Характеристика контекстного змісту
Типи середовища вирощування	Прісноводні	Розведення, утримання та вирощування об'єктів в озерах та водоймах
	солонувата вода	Розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури в лиманах та лагунах
	Марикультура	Розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у внутрішній морській воді, теріапійському морі та виключній (морській) економічній зоні України з використанням плавучих садів, інших технологічних пристроїв із використанням морської води.
Споживання готової продукції	Продовольчі	Використовується для безпосереднього споживання або переробки для харчової риби.
	Непродовольчі	Використовується для виробництва кормів, для відтворення біоресурсів та поповнення їх запасів, для проведення селекційних та племінних робіт.
Рівень інтенсифікації виробництва	Інтенсивний	Його виготовляють із ущільнених насаджень з інтенсивним штучним вигодовуванням комбікормів, збалансованих за складом відповідно до біологічних потреб конкретних гідробіонтів, інших кормів з високим харчуванням.
	Напівінтенсивний	Воно здійснюється із застосуванням певних засобів інтенсифікації, у тому числі з обмеженим штучним вигодовуванням кормів різними поживними речовинами.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

	Обширна	It is carried out using natural fodder resources of fisheries water bodies without the use of intensification means.
Організаційно технологічні форми рибальства	- Відтворення водних біоресурсів	Широке вирощування шляхом впровадження різноманітних вікових груп водних аквакультур у водойми рибного господарства для покращення використання їх біопродуктивного потенціалу
	Стаєкова форма.	Розведення, утримання та вирощування аквакультурних споруд з використанням рибних ставків, штучно створених водойм, відокремлених від материнських водойм, лиманів, затоплених торфових кар'єрів тощо.
	Індустріальна форма	Розведення, утримання та вирощування з використанням рибальських та плавучих садів, басейнів, інших технологічних пристроїв, включаючи використання установок закритого водопостачання (УЗВ).

В основному законі також зазначається, що діяльність з аквакультури спрямована на збільшення виробництва корисної біологічної сільськогосподарської продукції (риби та інших водних біоресурсів), збереження біорізноманіття та поповнення водних біоресурсів у водоймах (їх частинах) України, а також на впровадження рибальської діяльності екологічними засобами. Тобто в єдиному регулюючому полі поєднуються два види рибальства - репродуктивний та товарний, істотно відрізняються один від одного з точки зору цілей, технологій, регуляторних механізмів тощо. Відтворення живих водних біологічних ресурсів (ЖВБР) традиційно залишається одне з пріоритетних завдань для держави у сфері природокористування, незалежно від того, що процес відтворення до аквакультури був віднесений законом і є найбільш нормативно регульованим. Репродуктивне рибальство спрямоване на збереження різноманітності ВВУР, підтримання екологічної рівноваги у водних екосистемах - тобто переважно збереження природи. Основні напрями державної підтримки рибальства (аквакультури) та рибальства визначені відповідно у ст. 22 Закону України «Про аквакультуру» та ст. 53 Закону України "Про рибальство, промислове рибальство та збереження водних біоресурсів".

Товарне рибальство, у свою чергу, спрямоване на забезпечення населення продовольчими продуктами рибальства і має ознаки сільськогосподарської діяльності. Як наслідок, виникає відповідний дисбаланс інтересів при спробі регулювати всі складові аквакультури в рамках єдиного основного закону, що найбільш чітко проявляється на регіональному рівні.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Аквакультура в Україні, на відміну від багатьох інших провідних країн світу, не підлягає ліцензуванню (!) У класичній формі, що можна розглядати як певну перевагу для національних підприємств аквакультури. Однак законодавство передбачає інші механізми державного регулювання аквакультури: наприклад, проведення державної реєстрації укладених договорів на використання рибних водних об'єктів, рибогосподарських технологічних водойм; подання інформації щодо намірів розмноження та вирощування чужорідних та чужорідних водних видів, обсягів виробництва продукції аквакультури; погодження проектної документації на будівництво об'єктів, що використовуються в аквакультури. Тобто законодавець вказує, що фізичні особи мають бути зареєстровані як підприємці. Залежно від конкретного виду економічної діяльності у секторі рибальства, законодавство визначає додаткові вимоги до суб'єктів господарювання. Обов'язковою є позитивна ветеринарно -санітарна оцінка стану промислових об'єктів рибогосподарських водойм національного значення та показників безпеки риби, інших водних живих ресурсів тощо.

Основний закон перелічує напрями державної підтримки аквакультури (ст. 22). Більшість із них стосуються лише одного компонента аквакультури - відтворення живих водних біоресурсів (ВВВВ), тому створюють певний дисбаланс інтересів. Додатковою причиною цього є посилення окремих заходів державної підтримки бюджетними програмами, а саме: "Відтворення водних живих ресурсів у внутрішніх водах та Азово-Чорноморському басейні", "Вибір у рибальстві та відтворення водних біоресурсів у внутрішніх водах" та Азово-Чорноморський басейн ", " Організація діяльності рибоохоронних органів та риборозведення комплексів ". Ці документи передбачають механізми фінансової та організаційної реалізації таких територій, як, наприклад, селекційні роботи, включаючи створення та утримання племінних суб'єктів, племінних стад та генофондів об'єктів аквакультури; відновлення популяцій рідкісних та зникаючих видів водних організмів тощо. Щодо державної підтримки товарної аквакультури, то основний закон передбачає лише напрями стимулюючого характеру без їх конкретизації та конструктивних механізмів реалізації. Наприклад, заявлене сприяння розвитку національного виробництва кормів для аквакультурних об'єктів; сприяння виробництву якісної та екологічно чистої продукції аквакультури, конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Продукція рибальства та рибальства - це сільськогосподарська продукція. Відповідно до Закону України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 рр.» Риба та морепродукти віднесені до сільськогосподарської продукції, рибальство та рибальство - до сільськогосподарських підприємств. Власність суб'єктів рибного господарства виробників сільськогосподарської продукції є формою державної підтримки.

Зазначене положення також було закріплено Законом України "Про рибальство, промислове рибальство та збереження водних біоресурсів", згідно з яким суб'єкти рибогосподарського комплексу, діяльність яких пов'язана з промисловим захопленням водних біоресурсів на водних

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

об'єктах національного значення, розведення, вирощування та переробка власного виробництва, визнаються виробниками сільськогосподарської продукції (ст. 53).

Рибальство та рибальство характеризуються специфічним складом об'єктів. Перелік об'єктів праввідносин у сфері рибальства (аквакультури) та рибальського господарства закріплені у Законі України «Про рибу, інші водні живі ресурси та продукти харчування», життя яких неможливе без перебування у воді. До водних живих ресурсів належать: прісноводні, морські, анадромні та катарні риби на всіх стадіях розвитку; головоногих молюсків, водоростей та інших водних рослин.

На виконання ст. 11 Закону України "Про захист тварин від жорстокого поводження", постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. No 1402 затверджено Правила перевезення тварин, які встановлюють вимоги до перевезення тварин повітряним транспортом, , автомобільні, залізничні, морські та річкові. У пунктах 65-78 зазначених Правил визначено особливості транспортування риби та інших водних організмів.

Відповідно до ч. 1 ст. 14 Закону, рибний водний об'єкт для цілей аквакультури передається в оренду юридичній чи фізичній особі відповідно до **Водного кодексу України**. Пункт е) частини 2 Прикінцевих та перехідних положень **Закону України «Про аквакультуру»** було викладено у новій редакції ст. 51 "Використання водних об'єктів на умовах оренди" Водний кодекс України. Він передбачав затвердження Кабінетом Міністрів України Типової угоди про оренду водних ресурсів, а також затвердження центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування Методів державної екологічної політики щодо визначення розміру плати за орендовані водойми. Зазначимо, що ці завдання на сьогодні виконані: Указом Кабінету Міністрів України від 29 травня 2013 р. No 420 затверджено Типовий договір оренди водних об'єктів та наказом Міністерства екології та природних ресурсів В Україні від 28 травня 2013 р. № 236 затверджено Методика визначення розміру плати за орендовані водойми. Таким чином, ми можемо констатувати позитивні зміни у процесі оренди використання рибальства.

1.3. Управління на місцевому, регіональному та національному рівнях в Україні, основні органи влади, залучені до галузі аквакультури.

1.3.1 Державні та приватні установи

Діяльність аквакультури в Україні передбачає інституційну взаємодію таких сторін:

органи державної влади, які регулюють та керують такою діяльністю;

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

органи місцевого самоврядування;

суб'єкти аквакультури - юридичні чи фізичні особи, які здійснюють рибальську діяльність у аквакультурі.

Ключові компетенції державних регуляторів діяльності з аквакультури, які створюють систему взаємовідносин та формують управлінські компетенції та функції по всій вертикалі галузевої системи управління (табл. 1.10). Найважливішими та найефективнішими були наслідки реформування та оновлення процедури надання рибальства для використання в оренді для цілей аквакультури. Фактично, основний закон змінив процедури та принципи надання водних об'єктів у користування ресурсами, посиливши залучення місцевих органів влади до цього процесу. Відомо, що доступність рибальства до водних ресурсів вважається необхідною умовою поживлення аквакультурного бізнесу і, як наслідок, ключовим завданням реформування галузі шляхом створення сприятливих інституційних умов для рибальства. Механізм, закладений у базовому законі, передбачає нові організаційні відносини у секторі аквакультури, впровадження яких відбувається сьогодні на регіональному рівні. Основними адміністративно-правовими нововведеннями є:

рибні водойми надаються для цілей аквакультури в оренду;

об'єктом користування за умовами оренди є земельні ділянки під водою, в межах яких здійснюється аквакультура, та вода (водний простір), надана для використання у комплексі;

орендна плата складається відповідно з плати за землю та за водний простір;

оренда водних об'єктів для використання в оренді здійснюється за наявності паспорта водного об'єкта;

повноваження передавати в оренду водні об'єкти для користування на умовах оренди в межах населених пунктів належать сільським, селищним та міським радам, а поза населеними пунктами - обласним державним адміністраціям; здача в оренду вод внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України для цілей аквакультури (марикультури) здійснюється Кабінетом Міністрів України;

орендар зобов'язаний дотримуватися встановлених стандартів стандартів виробництва риби аквакультури;

своєчасно доповідати Державному агентству рибальства про обсяги виробництва продукції аквакультури.

Основною ланкою державного департаменту управління рибальством є Державний департамент рибальства (Державне рибальство) при Міністерстві аграрної політики України.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Таблиця 1.10

Розподіл повноважень основних державних регуляторів аквакультури в Україні

Керівний орган	The complex of tasks	Regulatory documents ²
Кабінет Міністрів	Забезпечення державної політики у сфері аквакультури. Надання внутрішніх вод (внутрішніх вод) для внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України для цілей аквакультури. Організація міжнародного співробітництва у сфері аквакультури.	Постанова КМУ від 29 травня 2013 р. №420 «Про затвердження Типового договору оренди водних об'єктів». Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання гідротехнічних споруд для цілей аквакультури та типової форми контракту на їх використання» (проект).
Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України Міністерство енергетики та охорони навколишнього середовища	Затвердження нормативних документів, методичних документів та програм науково -технічного розвитку з аквакультури.	Наказ МінААП № 45 від 30.01.2013 «Про затвердження регіонами України зон аквакультури (рибальства) та рибної продуктивності». Наказ МінААП № 414 від 7 липня 2012 року "Про затвердження Порядку штучного розведення (розмноження), вирощування водних біоресурсів та їх використання". Наказ Міністерства екології № 236 від 28 травня 2013 р. "Про затвердження Методики визначення плати за орендовані водні

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

		<p>Наказ МінААП № 742 від 16 грудня 2013 р. «Про затвердження Порядку розробки паспорта рибогосподарського технологічного водосховища».</p> <p>Наказ Міністерства сільського та лісового господарства "Про затвердження Порядку впровадження меліорації рибальства" (Проект) "Про затвердження спеціальних форм первинної документації для суб'єктів рибного господарства у сфері аквакультури".</p>
<i>Державне агентство рибальства</i>	Розробка нормативно -правових актів та програм науково -технічного розвитку аквакультури; контроль діяльності та звітність суб'єктів аквакультури; управління персоналом; співпраця з міжнародними організаціями з аквакультури, запобігання забрудненню навколишнього середовища.	Державна цільова економічна програма розвитку рибальства на 2012-2016 роки
<i>Місцеві державні адміністрації</i>	Здача в оренду частини рибогосподарського водоймища, рибогосподарського технологічного водоймища для цілей аквакультури для використання. Участь у розробці та впровадженні національних та регіональних програм	
<i>Органи місцевого самоврядування</i>	Оренда частини рибогосподарського водного об'єкта, рибогосподарського технологічного водоймища для цілей аквакультури відповідно до органу землеустрою, встановленого Земельним кодексом України.	

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Держрибагентство України підпорядковується 4 державним риборозробним комплексам. Основним завданням якого є промисел водойм загальнодержавного значення для різних видів риб на території нашої країни, а саме:

Державна установа "Херсонський виробничо-дослідний завод з розведення молодих риб". Зазначений риборозведений комплекс щорічно випускає у низовини Дніпра понад два мільйони екземплярів дворічних та цього року коропів, трав'яних видів, а також місцевих видів риб (судака, щуки).

Державна установа «Новокаховський рибгосп часткової риби». Риборозведений комплекс щорічно випускає більше двох мільйонів екземплярів цього року та двох років коропа та трав'яних риб, більше трьохсот тисяч екземплярів місцевої риби (судака, щуки, європейського молюска) у нижню течію Дніпра та Каховське водосховище.

Державна установа «Виробничо-дослідний Дніпровський осетровий рибоводний завод імені академіка С.Т. Артющика. Єдине державне підприємство в Україні, завданням якого є відтворення видів осетрових риб, занесених до Червоної книги (білуга, російський осетр, зірчастий осетер, стерлядь), які мають місця нересту в річці Дніпро, вирощують кочову молоднюк і зарибачують низовини річки Дніпро та моря Чорного басейну. Риборозведений комплекс щороку випускає понад один мільйон триста тисяч штук осетрових видів.

Державна установа «Лопушно форелеве господарство. Зазначений риборозведений комплекс щорічно випускає до малих річок Карпатського регіону понад сто двадцять тисяч лососевих риб (форель, райдужна форель).

Контроль вилову водних живих ресурсів у внутрішніх рибальських господарствах Одеської області (озеро Кагул, озеро Картал, озеро Кугурли, озеро Ялпуг, озеро Сасик, Стенцовсько-Жебрянські заплави, Тузлівська група лиманів, Шаболацький, Хаджибейський, Тилігульський, Малий Аджалицький лимани та Кучурганське водосховище), річки Дунай та Дністер з озерно-заплавними системами, а також виняткову (морську) економічну зону України здійснює Одеська басейнова дирекція охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства. Рибальство в Чорному морі та пов'язані з ним лимани також контролюються Державною інспекцією з охорони Чорного моря. Громіздку систему регіонального управління рибальством потребувала модифікації, і вона була дещо реформована у 2005 році.

Спільним наказом Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва та Державного департаменту рибного та Департамент сільського господарство. Необхідною умовою реалізації ефективної регіональної політики у рибогосподарському комплексі має стати повне виконання повноважень органів місцевого самоврядування та органів самоврядування.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Наукове забезпечення здійснюють ДП «Одеський центр Південного науково -дослідного інституту морського рибальства та океанографії» (Одеса), ДП «Регіональний експериментально -дослідний комплекс» (Біляївський район, с. Палійово), ДП «Дослідна кефаль» рибоводне господарство (Білгород-Дністровський район, с. Біленке), Державне підприємство «Дністровське рибозробне господарство» (Білгород-Дністровський район, шосе Одеса-Рені, 43 км, ділянка осетрових).

Заснування Одеської регіональної асоціації рибальських підприємств було задекларовано як програмний захід у затвердженій галузевій регіональній програмі рибальства в Одеській області на 2014-2017 роки, але при формуванні таких документів потрібен особливий врахування інтересів підгалузі аквакультури.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

1.3.2 Національні, регіональні та місцеві стратегії та програми

Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1245 затверджено **Державну цільову економічну програму розвитку рибальства на 2012-2016 рр.**, Яка, на думку розробників, повинна призвести до позитивних потрясінь у секторі рибальства.

Метою Програми є створення сприятливих умов для розвитку рибальства та його конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, що задовольнятиме потреби населення України у продуктах рибальства відповідно до науково обґрунтованих стандартів споживання.

Програма повинна призвести до позитивних потрясінь у секторі рибальства та сприяти стабілізації та розширенню виробництва вітчизняних конкурентоспроможних продуктів рибальства, щоб гарантувати продовольчу безпеку України.

Існує два шляхи вирішення цієї проблеми, серед яких:

Перший - забезпечити розвиток однієї зі складових рибальства - рибальства чи рибогосподарства, що призведе, з одного боку, до вичерпного використання водних живих ресурсів або, з іншого, до занепаду України як морський стан у сфері рибальства;

другий - забезпечення реалізації комплексу заходів щодо створення відповідного правового, організаційного та економічного механізму державного регулювання у секторі рибальства.

Проблему передбачається вирішити шляхом:

- збільшення вилову водних біоресурсів;
- відтворення водних біоресурсів, відновлення та меліорація природних нерестовищ у рибних водоймах;
- модернізація існуючих та будівництво нових суден вітчизняного флоту рибної промисловості;
- розширення, реконструкція, технічне переоснащення та розвиток морських риболовецьких портів;
- формування та утримання племінної бази для покращення якості об'єктів аквакультури;
- підвищення продуктивності використання рибних водних об'єктів для водних аквакультур за рахунок:
- розширення сировинної та кормової бази рибальства;
- отримання державної підтримки функціонування галузевих підприємств;

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

- ремонт та модернізація існуючих об'єктів;
- будівництво сучасних рибоводних комплексів;
- будівництво сучасних підприємств з виробництва спеціалізованих комбікормів;
- активізація міжнародного співробітництва з іноземними державами у сфері рибальства;
- допомога держави у рибальській діяльності у виняткових (морських) економічних зонах іноземних держав та розширенні рибальства на відкритих територіях Світового океану;
- удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та службовців, діяльність яких пов'язана із формуванням та реалізацією державної рибальської політики, зокрема охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, а також для задоволення потреб управління та функціонування промисловості;
- розвиток галузевої науки щодо розвитку новітніх технологій харчування, комбікормів, знарядь лову;
- проведення науково -дослідних робіт з вивчення кількісного та якісного стану водних біоресурсів.

Повна реалізація Програми зробить це можливим:

- забезпечити продовольчу безпеку населення шляхом постачання продуктів рибальства вітчизняного виробництва на рівні науково обґрунтованих норм споживання;
- довести загальний обсяг видобутку водних біоресурсів до 375 тис. тонн на рік;
- забезпечити відновлення ефективної роботи вітчизняного флоту рибної промисловості;
- випустити понад 37 млн штук цінних видів риб у природні водойми;
- збільшити обсяг товарного виробництва цінних порід риби до 80 тис. тонн на рік;
- забезпечити відповідність комплексного показника конкурентоспроможності вітчизняної рибної продукції міжнародним вимогам;
- відновити 16,05 тис. га природних нерестовищ у рибних водоймах;
- реконструювати русла річок (загальна довжина реконструйованих ділянок має досягати майже 500 кілометрів);
- побудувати та встановити у водоймах не менше 1850 одиниць штучних нерестових установок (для відтворення напівпроникної та морської риби);
- забезпечити діяльність оптових ринків рибної продукції;

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

- підвищити соціально-економічний рівень життя населення, забезпечити гідні умови оплати праці на галузевих підприємствах.

В результаті реалізації Програми буде створено до 5 тисяч додаткових робочих місць.

Міністерство аграрної політики та продовольства України підтримало ініціативу Державного агентства рибальства, погодивши **проект Закону України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України" (про підтримку розвитку рибальства)**.

Мета проекту закону: фінансова підтримка реформи українського сектору рибальства, реалізація програм та заходів щодо забезпечення цільової підтримки та розвитку рибальства, збереження та збільшення кількості водних біоресурсів у природному середовищі та, як наслідок, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Зокрема, у зазначеному проекті акта пропонується спрямувати частину загального бюджету та спеціальних фондів Державного бюджету України до Державного фонду розвитку рибальства, визначивши джерела його наповнення, порядок та напрямки використання коштів для реалізації програм та заходів щодо надання цільової підтримки та розвитку галузі.³¹

Оплата процентних ставок за банківськими кредитами, залученими для покриття діяльності, пов'язаної з аквакультурою, за бюджетною програмою "Державна підтримка тваринництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції, аквакультури (рибальство)" триває і в 2019 році.

Виробники аквакультури можуть використовувати цю програму для зменшення вартості позик. Це не тільки зменшить фінансове навантаження, але й дозволить виробникам збільшити обсяги виробництва.

Так, у 2018 році два виробники аквакультури використали часткову процентну ставку за банківськими кредитами: підприємство з Рівненщини та рибокомбінат із Закарпатської області, які отримали загалом 294 тис. грн державної підтримки.

Компенсацію відсотків за програмою державної підтримки можуть отримати юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми та форм власності та фізичні особи - підприємці, що займаються аквакультурою (рибальством).

Розмір компенсації становить 1,5% від облікової ставки НБУ, що діє на дату нарахування відсотків, але не вище суми, передбаченої кредитним договором, зменшеної на 3 процентні пункти.

³¹ <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-novosti-zakonodatelstva-1-v-ukraine-sozdatut-fond-podderzhki-rybnogo-xozyajstva>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Рішенням XIV сесії Харківської обласної ради було розроблено **Програму розвитку рибальства Херсонської області до 2020 року**. Вона має на меті покращити економічні показники та екологічну ситуацію в галузі, однак реалізація запланованих заходів не базується на стратегічному управлінні набутий досвід. Це істотно ускладнює їх реалізацію

Метою програми є забезпечення сталого розвитку рибальства, збереження та збільшення запасів промислових видів риб, впровадження комплексних заходів щодо підвищення продуктивності водойм та виведення рибної промисловості з тіні..

Очікувані результати:

- збільшення споживання продуктів рибальства до 15 кг на рік на душу населення в регіоні;
- збільшення видобутку (вилову) водних біоресурсів;
- забезпечення продовольчої безпеки регіону та держави в цілому, створення додаткових робочих місць;
- підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного рибальства;
- зменшення корупційних ризиків у секторі рибальства.

Програми розвитку рибальства розроблені у багатьох регіонах України. У Чернігівській області - рішення обласної ради від 22 серпня 2017 року № 9-10 / VII в Івано -Франківській області - рішення обласної ради від 18.04.2013 року. No 898-21 / 2013.

Регіональна програма розвитку агропромислового комплексу Одеської області на 2014-2018 роки (п. 5. Проведення рибомеліоративних робіт на водоймах регіону з метою запобігання виходу риби з озер у річці Дунай, покращення екологічного стану р. водойми, умови нересту та годування риби, збільшення її вилову) (таблиця 1.11).

Таблиця 1.11

Регіональні програми, які співвідносяться з вирішенням екологічних проблем регіональної аквакультури в Одеській області.

№	Назва програми	Затверджено рішенням обласної ради	Відповідальний виконавець програми
1	Регіональна програма розвитку водного господарства Одеської області на період до 2021 року	18.09.2013 № 882-VI	Одеське обласне управління водними ресурсами

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

2	Регіональна програма розвитку агропромислового комплексу Одеської області на 2014-2018 роки	21.02.2014 №1020-VI (зміни від 19.02.2016 № 72-VII; 26.05.2016 № 135-VII)	Департамент екології та природних ресурсів ОДА
3	Комплексна програма охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки в Одеській області на 2014-2019 роки	21.02.2014 № 1021-VI (29.05.2015 № 1365-VI; 26.05.2016 № 136-VII)	Департамент екології та природних ресурсів ОДА

У регіональній програмі «Рибальство Одещини, 2014-2017» у ставкових господарствах області, які побудовані за спеціальними проектами, планується поступове збільшення обсягів комерційної аквакультури з 1,2 тис. тонн у 2014 році до 2,4 тис. тонн - у 2017 р. Передбачалося досягти цих показників за рахунок зниження собівартості комбікормів (власна розробка ферм з оптимізації кормів із використанням власної сировини) та виключно за рахунок збільшення обсягів промислу коропа та трав'яних тварин. Фактично програма не змінює видовий склад комерційної аквакультури в регіоні, а лише збільшує ринкову пропозицію трав'яних видів, не беручи до уваги інші цінні види риб, які можна вирощувати в регіоні. Враховуючи потенціал відтворення водних живих біоресурсів, промислову аквакультуру можна доповнити річковими раками, мідіями та ріпаком, осетровими.

1.4 Дослідницька діяльність, що проводиться в Україні в галузі аквакультури

1.4.1 Навчальні та науково-дослідні установи

Інститут гідробіології Національної академії наук України (Київ)³²

Інститут гідробіології Національної академії наук України є провідним науковим центром в Україні з великим досвідом комплексних гідроекологічних, гідробіологічних, іхтіологічних, біотехнологічних, радіобіологічних досліджень прісноводних екосистем різних типів.

Дослідники Інституту об'єдналися в групу висококваліфікованих фахівців, які проводять наукові дослідження щодо вирішення нагальних проблем, пов'язаних із виявленням закономірностей

³² <http://www.hydrobio.kiev.ua/en/pro-institut/napriamky-naukovykh-doslidzen>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

функціонування прісноводних екосистем в умовах посилення антропогенного впливу, оцінюючи якість водного середовища та фактори, що визначають це, збереження біорізноманіття українських водойм, біотехнологічні підходи до вирощування економічно цінних видів гідробіонтів.

Основні наукові напрями досліджень Інституту:

- Дослідження біорізноманіття та функціонування прісноводних екосистем як основи для розробки технологій біологічної індикації, моніторингу та управління екологічним станом водних об'єктів;
- Дослідження фізико-хімічних основ міграції, трансформації та біологічного впливу на гідробіонти радіонуклідів та хімічних забруднень та шляхів їх регулювання;
- Оцінка та прогнозування стану фауни риб у водоймах різних типів для екологічного управління та збереження різноманітності риб;
- Молекулярні, клітинні та фізіологічні дослідження водних організмів як основа розвитку високоефективних технологій аквакультури.

Таблиця 1.12

Науково -дослідницькі проекти Інституту гідробіології Національної академії наук України

Заголовок	Заказчик / Програма	Відповідальний
Дослідження, оцінка та розробка заходів щодо збереження біотичного та ландшафтного різноманіття гірських річок на основі підходів Європейського Союзу до підготовки планів управління річковим басейном (2015-2019)	Комплексна багатoproфільна науково-дослідна програма Національної академії наук України щодо розвитку наукових принципів раціонального використання природно-ресурсного потенціалу та сталого розвитку (2015-2019).	Афанасьєв С.О.
Прогноз та запобігання негативному впливу зміни клімату на екологічний стан, потенціал та біорізноманіття гідроекосистем України (2016-2021 pp.)	Комплексна багатoproфільна науково -дослідна програма Відділу загальної біології НАН України "Фундаментальні принципи прогнозування та запобігання негативному впливу змін кліматичних умов на біотичні системи України"	Романенко В.Д.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Будова, біологія та філогенез амеби, виділеної з бентонітової глини мезозойських відкладень (2014-2015 рр.)	НАСУ - Конкурс РФФР	Юришинець В.І.
Розробка принципів комплексного гідробіологічного моніторингу технооекосистем електростанцій	НАЕК "ЕНЕРГОАТОМ"	Протасов О.О.
Гідробіологічні спостереження. Розробка рекомендацій щодо виправлення санітарних та екологічних критеріїв, які слідкуватимуть за подальшим вилученням ставка-охолоджувача з експлуатації (2015-...).	ДП «Чорнобильська АЕС»	Гудков Д.І.
Визначення гістологічних, гематологічних та генетичних ефектів хронічного іонізуючого випромінювання на риби та безхребетних у водоймах Чорнобильської зони відчуження (2014-2015 рр.).	Корпорація вищої освіти Університету Портсмута	Гудков Д.І.

Інститут рибальства Національної академії аграрних наук

Інститут рибальства ³³ Національної академії аграрних наук є головною науковою установою, яка визначає та розвиває перспективні тенденції у галузі досліджень рибальства, координує та здійснює методичне керівництво науковими роботами у сфері аквакультури та рибальства у внутрішніх водних об'єктах України.

Структура наукових підрозділів Інституту рибальства сформована відповідно до поставлених завдань та з метою комплексного вирішення науково-дослідних робіт. Підрозділи інституту представлені на інтерактивній сторінці Структура інституту.

Основними предметами наукової діяльності інституту є:

- раціональна експлуатація водних живих ресурсів у внутрішніх водоймах;
- координація роботи племінних господарств України;
- збереження генетичного фонду та відновлення популяцій рідкісних та зникаючих видів риб;

³³ <http://www.if.org.ua/index.php/en/>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

- вибіркові селекційні роботи;
- біотехнології в аквакультури;
- дослідження динаміки формування генетичної структури у багатопородних групах риб;
- екологія гідросистем внутрішніх водойм;
- профілактика та рання діагностика та лікування хвороб риб;
- розробка та вдосконалення технологій годівлі риби, створення та вибір кормових сумішей для риб;
- консультування фермерських аквакультур;
- розробка нормативних документів, що регулюють рибальську діяльність у внутрішніх водних об'єктах;
- навчання кваліфікованого персоналу вищої категорії;
- аналіз економічної ефективності підприємницької діяльності підприємств аквакультури;
- налагодження контактів та партнерства для міжнародного наукового співробітництва.

Мережа Інституту складається з чотирьох організацій: ДП «Науково-дослідна ферма «Нивка»(Київ), ДП« Науково-дослідна ферма Львівської науково-дослідної станції Інституту рибальства »(Львівська область), Львівська дослідна станція (Львівська область) та Закарпатська науково-дослідна станція культури лососевих та збереження зникаючих риб (Закарпатська область).

Південний науково -дослідний інститут морського рибальства та океанографії (ПівденНІРО), Одеська філія

Перше дослідницьке рибальське агентство Чорного моря було створено в Керчі (Крим) у 1922 р. Це була іхтіологічна лабораторія, згодом перетворена на Науково -дослідний інститут морського рибальства та океанографії Азовського та Чорного морів - АзчерНІРО з філією в Одесі. У 1988 році інститут отримав нову назву Південний науково -дослідний інститут морського рибальства та океанографії (ПівденНІРО). У 1996 р. Дві раніші незалежні дослідницькі установи - у Бердянську та Севастополі - були приєднані до «ПівденНІРО»³⁴.

ПівденНІРО знаходиться у віданні Державного комітету рибного господарства України та є членом Національної академії наук України. ПівденНІРО-єдиний в Україні інститут, що здійснює різноманітні наукові, проектні та консультаційно-експертні дослідження у сфері морського рибальства та промислової океанографії. PivdenNIRO проводить дослідження в Чорному та Азовському морях, на

³⁴ <http://rada.com.ua/eng/catalog/9951/>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

величезних територіях Індійського, Тихого та Атлантичного океанів, у водах Антарктики. Основна мета співробітників «ПівденНІРО»-надати наукове обґрунтування поточної діяльності та розвитку морського рибальства в Україні шляхом розробки та реалізації комплексних заходів щодо довгострокового збереження та сталого використання морських живих ресурсів..

Одеський державний екологічний університет, кафедра водних біоресурсів та аквакультури

Одеський державний екологічний університет (ОСЕНУ), державний університет з кількома кампусами, забезпечує інноваційну бакалаврську та магістерську освіту, яка сприяє розвитку суспільства та особистості шляхом гармонізації стосунків між людством та природою для полегшення навчання шляхом відкриття, синтезу, збереження та розповсюдження знання про навколишнє середовище. ОСЕНУ є місцезнаходженням екологічної підкомісії Постійної комісії Міністерства освіти і науки України з біології, природознавства та математики.

Протягом тривалого періоду основною метою ОСЕНУ (заснованої в 1932 р.) Було навчання персоналу в галузі моніторингу якості навколишнього середовища та контролю за довкіллям. У галузі гідрометеорології ОСЕНУ більше 50 років готує фахівців для Всесвітньої метеорологічної організації. Навчальні програми для підготовки фахівців відповідають усім міжнародним стандартам і визнаються гідрометеорологічними службами у всьому світі. З 1957 р. Університет забезпечив підготовку близько 1600 фахівців з більш ніж 70 країн, у тому числі близько 150 кандидатів та докторів наук. Двоє випускників ОСЕНУ, члени Міжурядової групи експертів зі зміни клімату, Аліуне Ндіайе та Олег Сіротенко були відзначені Нобелівською премією миру (2007). На даний час іноземні громадяни 27 країн отримали освіту в університеті³⁵.

У 2008 році в Одеському державному екологічному університеті було створено кафедру водних біоресурсів та аквакультури. Завідувачем кафедри став доктор наук (ветеринарний) Олександр Петрович Михайлюк. З 2012 року і на даний час цю кафедру очолює доктор наук (сільське господарство), професор Павло Васильович Шекк. Молоді та перспективні вчені, які зацікавлені розвитком кафедри та наукою, складають дружний колектив кафедри.

Кафедра водних біоресурсів та аквакультури забезпечує підготовку бакалаврів та магістрів за спеціальністю 207 Водні біоресурси та аквакультура (галузь знань - 09.02 - Рибальство) відповідно до навчальної програми 090201 Водні біоресурси та аквакультура зі спеціальністю Водні біоресурси - спеціалізація: марикультура , аквакультура, декоративне (акваріумне) розведення риб; зі

³⁵ <http://odeku.edu.ua/language/en/home/>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

спеціальністю «Захист, управління та стале використання гідробіоресурсів», спеціалізація: охорона рибальства³⁶.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, кафедра гідробіології та загальної екології
³⁷

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - один із найстаріших в Україні. Тут ви можете ознайомитися з історією досягнень університету та поточною багатогранною освітньою, науковою та суспільною роботою його численної команди викладачів, наукових співробітників та студентів.

Кафедра була створена в 1933 р. Першим її керівником був професор Н. А. Загоровський - знавець лиманів, один з ініціаторів проведення біоценологічних досліджень в Одеській затоці. Після його смерті в 1934 р. Кафедру очолив доцент А. К. Макаров. Під його керівництвом проводилися дослідження риб та бентосу в північно-західній частині Чорного моря, дослідження лиманів.

Фундаментальна та прикладна гідроекологія, морська та прісноводна біологія, іхтіологія, екологія, охорона та стале використання біоресурсів природних екосистем. Основні напрями наукової діяльності: Комплексні гідробіологічні дослідження північно-західної частини Чорного моря та прилеглих вод (вивчення донної іхтіофауни, макрзообентосу, зоо- та фітопланктону, фітобентосу); Дослідження екології популяції та популяційної динаміки диких тварин; Удосконалення методів диференціації внутрішньовидових спільнот диких тварин; Дослідження продуктивності та біотичного балансу прибережних екосистем; Розробка математичних моделей для оцінки чисельності та біомаси окремих видів рослин і тварин у водних екосистемах; Дослідження щодо збереження біологічного різноманіття природних екосистем; Розробка технологічних основ розведення, утримання та охорони рідкісних видів; Аквакультура та поведінка риб.

Випускники кафедри отримують знання з базової та прикладної гідробіології, іхтіології, екології, збереження та сталого використання біологічних ресурсів природних екосистем. Студенти вивчають морську та прісноводну біологію; біологія та екологія різних груп водних пелагічних та бентосних організмів, методи популяційної генетики водних організмів, основи аквакультури та акваріумістики, водна токсикологія, фікологія тощо Студенти знайомляться із методами кількісної оцінки біологічного різноманіття; отримати теоретичні знання та практичні навички використання математичних алгоритмів розрахунку біологічних ресурсів природних екосистем; вивчити основні

³⁶ <http://odeku.edu.ua/language/en/odeku/institutes-faculties/department-of-water-bioresources-and-aquaculture/>

³⁷ <http://onu.edu.ua/en/structure/faculty/bio/hydrobio>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

методи класичних гідробіологічних досліджень та підходи до збереження біорізноманіття Чорного моря.

1.4.2 Дослідницько -конструкторська діяльність, що проводиться у сфері аквакультури

Інститут гідробіології Національної академії наук України (Київ)³⁸

Вперше у світовій практиці були розроблені методологічні основи для визначення еталонних біологічних компонентів і, відповідно, складної системи діагностики, контролю та прогнозування екологічного стану та біорізноманіття водних екосистем, які можуть бути сформовані як нові науково -технічний напрямок - «Біоіндикаційна гідроекологія». Ця робота базується на фактичному матеріалі багаторічних фундаментальних досліджень гідроекосистем різних типів, насамперед, у басейнах Дніпра та Дунаю.

На основі багаторівневого системного підходу вперше було продемонстровано, що біологічними показниками для моніторингу наслідків глобальних змін клімату можуть бути як окремі види - індикатори, чутливі до змін у водному середовищі, так і структурно -функціональні характеристики основних біотичних спільнот різних типів екосистем. Різні за масштабом і тривалістю кліматичні зміни призводять до збільшення видового багатства інвазивних видів гідробіонтів та їх ролі в гідроекосистемах. Виявлено значне гальмування виробничих процесів у первинних виробників при аномально високих температурах.

Встановлено особливості еколого -фізіологічної адаптації інвазійних та місцевих видів риб та безхребетних до впливу абіотичних факторів водного середовища. Виявлено диференціацію механізмів адаптації у різних гідробіонтів - представників понто -каспійського фауністичного комплексу. Було показано, що попередня адаптація гідробіонтів (двостулкових молюсків і ракоподібних) підвищує їх стійкість до стресових впливів температури, солоності та токсичних речовин. Інвазивні види риб з високою адаптаційною здатністю мають значну фенотипну мінливість у фізіологічних та біохімічних характеристиках та морфометричних параметрах залежно від умов існування.

Вперше було запропоновано нову концептуальну модель функціонування річок різних типів та кількісно визначено основні потоки речовини та енергії, включаючи потік планктону, дрейф та висхідні міграції безхребетних та риб. Для невеликих рівнинних та гірських річок розраховано баланс та побудовано схеми біотичних потоків речовини та енергії елементів екосистеми з урахуванням груп різних трофічних рівнів. Досліджено раціон та динаміку харчування масових видів

³⁸ <http://www.hydrobio.kiev.ua/en/pro-institut/fundamentalni-doslidzhennia>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

риб та роль цих процесів у загальному енергетичному балансі. Досліджено позитивну роль заплав як рефугіумів для збереження біорізноманіття в річкових системах для планктонної та фітофільної фауни.

Інститут рибальства Національної академії аграрних наук

Дослідницька діяльність, яку проводять і можуть запропонувати Вам наші підрозділи: іхтіологічна, фізіологічно-біохімічна, гідрохімічна, токсикологічна, гідробіологічна, іхтіопатологічна, мікробіологічна, вірусологічна, молекулярно-генетична, цитогенетична, гістологічна, патентна та маркетингова.

Наукова діяльність Інституту здійснюється за науково -технічними програмами Національної академії аграрної науки України. Крім того, щорічно проводиться значна кількість наукових робіт у відповідь на накази Державного агентства рибальства України, Міністерства аграрної політики України, інших міністерств та урядових органів, рибальських організацій та підприємств, а також згідно з міжнародними угод та програм.

Південний науково -дослідний інститут морського рибальства та океанографії (ПівденНІРО), Одеська філія

Основні тенденції наукової діяльності "ПівденНІРО": Комплексні дослідження біології комерційних, асоційованих та залежних видів в Азовському та Чорному морях та у Світовому океані; Наукове обґрунтування довгострокового збереження та сталого використання біоресурсів та моніторингу океанічних, морських та лиманних екосистем, розробка прогнозів та рекомендацій щодо управління ресурсами та рибальством; Інформаційний статистичний контроль за рибальською діяльністю суден, що плавають під прапором України у Світовому океані, за рибальством у територіальних водах та виключній зоні України, збиранням, обробкою та зберіганням та забезпеченням статистичними даними про риболовлю; Природоохоронні дослідження в Чорному та Азовському морях, включаючи екологічний контроль за станом морської екосистеми, розробку наукового обґрунтування захисту водних об'єктів від забруднення та оцінку антропогенного впливу на водойми та водні організми; Розробка та вдосконалення методів підвищення комерційної продуктивності вод шляхом розвитку марікультури (вирощування риби, акліматизація, виробництво водних організмів - мідій, устриць, водоростей); Розробка технологій виробництва харчових продуктів та кормів, лікарських та профілактичних препаратів та біологічно активних речовин, видобутих із водних організмів, екологічних технологій; Розробка нормативних документів (стандартів, технічних умов) харчових продуктів, кормового та технічного виробництва, лікарсько-профілактичних препаратів та упаковки; Розробка ефективних та екологічно прийнятних снастей та методів промислового рибальства; Розробка та вдосконалення програмно-математичного забезпечення системи моніторингу та інформаційно-прогностичної системи;

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Розробка, укладання та публікація інструкцій з рибальства, атласів та оглядів наукової інформації; Міжнародне науково-технічне співробітництво³⁹.

PivdenNIRO бере активну участь у діяльності міжнародних рибальських організацій та комісій, співпрацюючи з ФАО, АНТКОМ, НАФО, ЄВРОФИШ, INFISH, TACIS, UNEP, BSEP, PHARE та іншими. Вчені та співробітники ПівденьNIRO провели та проводять спільні дослідження з вченими з багатьох країн: Австралії, Албанії, Єгипту, Ємену, Пакистану, Іраку, Кувейту, Куби, В'єтнаму, Франції, Мозамбіку, Республіки Сейшельські острови, Маврикій, Болгарія, Румунія, Туреччина, Росія, Грузія, США, Канада тощо.

Кафедра водних біоресурсів та аквакультури Одеського державного екологічного університету

Для залучення молодших студентів до науково-дослідної роботи кафедри її провідні спеціалісти організовують студентські наукові семінари та гуртки. Діяльність студентського наукового гуртка «Водні біоресурси» включає вивчення ключових питань, пов'язаних з різними галузями використання гідробіонтів, і викликає високий рівень зацікавленості молодших школярів. Особлива увага приділяється практичній стороні наукової діяльності. Типові проблеми, які вивчає студентське наукове коло, включають: важливість безхребетних для життєдіяльності риб, форму тіла риби та її значення в гідродинаміці, адаптацію гідробіонтів як еволюційного процесу, особливості будови та функцій органів чуття трав'яних та хижих риб, важливість факторів нересту для анадромних і напіванадромних риб, важливість акліматизації для відтворення рибних ресурсів та видів риб, нові методи переробки риби та її продуктів, біологія та особливості розведення осетрових риб тощо. Викладачі кафедри.

Кожен студент кафедри має можливість взяти участь у студентському конкурсі водних біоресурсів, перший етап якого проходить в університеті та на кафедрі водних біоресурсів та аквакультури. Традиційні напрямки включають гідробіологію, іхтіологію та розведення риби.

Студенти магістерської освіти та кваліфікаційного рівня беруть участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт відповідно до навчальної програми "Біологія", і майже всі студенти кафедри під керівництвом її провідних спеціалістів беруть участь у конкурсі. Щорічно студенти кафедри займають переможні місця, а їхні роботи беруть участь у 2-му турі конкурсу.

Крім того, кафедра організовує традиційну щорічну студентську наукову конференцію Одеського державного екологічного університету, в якій беруть участь студенти майже всіх років навчання. Усі учасники мають можливість опублікувати результати своїх наукових робіт у вигляді рефератів, включених до окремого збірника, а найкращі роботи рекомендується публікувати як статті,

³⁹ <http://yugniro.in.ua>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

включені до відповідного збірника статей за результатами студентської наукової конференції ОСЕНУ.

*Кафедри гідробіології та загальної екології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*⁴⁰

Зараз на кафедрі популяційну генетику риб висвітлює доцент Д. Б. Радіонов. Біологія та екологія риб гобієдних доцент, к.т.н., рижко І. Л. та старший викладач Ю. В. Караванського. Крім того, Ю. В. Караванський має високу кваліфікацію в декоративному розведенні риб. За його активної участі на кафедрі відкриваються курси акваріумних рибок.

У 1997–2005 рр. Науковці кафедри виконали три фундаментальні бюджетні проекти. Їх основною метою було передбачити зміни фізіологічних та біохімічних процесів одноклітинних водоростей у стресових умовах. Виявлено, що різні фактори впливають на початкові стадії адаптаційних реакцій, спрямованих на усунення впливу негативних стресових факторів. Визначено внутрішньоклітинні механізми первинної адаптації організмів до негативних факторів навколишнього середовища.

У 2007–2011 роках на кафедрі було проведено дослідження щодо визначення закономірностей поширення гобієдних риб та макрзообентосу за метео-, гідрологічних та гідрохімічних факторів у прибережній частині Одеської затоки. Після п'яти років досліджень в Одеській затоці було відмічено 49 видів риб. Були отримані нові дані про динаміку та розподіл за розмірами п'яти видів бичків, рапи, шести видів крабів. Було зроблено висновок, що кількість рапи -рака на кам'яних хребтах в Перській затоці залишається досить високим. Був знайдений новий вид анемонів для Чорного моря, а тубеносові бички та кам'яні краби вперше були зафіксовані в Одеській затоці. Результати досліджень показують, що прибережна морська екосистема знаходиться у належному стані. Однак вони все ще знаходяться під впливом деградації піску, що сталася у 2007 році, а донні біоценози на мілководній території в Одеській затоці ще не відновились.

Зараз В. В. Заморов вивчає біологію та екологію риб Gobiidae з північно -західної частини Чорного моря та прибережних водойм, працює над дисертацією на здобуття наукового ступеня доктора. Він опублікував понад 80 праць (Заморов В., Леончик Ю., Заморова М., Джуртубаєв М. Оцінка потенційної чисельності та біомаси промислової донної риби в озерах Ялпуг та Кугурлуй (Україна) // Науковий літопис Дунаю Інститут Дельта. - 2014. - Т. 20. - С. 101 - 108⁴¹). З 2006 року обіймав посаду декана біологічного факультету.

Наприкінці 1990-х-на початку 2000-х кафедра була залучена до досліджень, пов'язаних із виявленням причин масової загибелі риб-загарбників у Дунайських озерах.

⁴⁰ <http://onu.edu.ua/en/structure/faculty/bio/hydrobio>

⁴¹ <http://onu.edu.ua/en/structure/faculty/bio/hydrobio/scientific-works>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

II. ОПИС НАЙЦІННІШИХ РИБНИХ ВИДІВ В АКВАКУЛЬТУРІ ЧОРНОГО МОРЯ НА ТЕРИТОРІЯХ КРАЇН-ПАРТНЕРІВ

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Інвентаризація найцінніших видів риби в аквакультурі відповідно до основних характеристик території

Розглянемо особливості об'єктів аквакультури, які є найбільш важливими для Одеської області в контексті діяльності **Спеціалізованого комерційного рибальства (СКР)** на водних об'єктах.

Короп і травоядні. Основними учасниками процесу відтворення даних водних біоресурсів у регіоні є підприємства різних організаційних форм та майна, які перебувають у режимі СКФ. Рибальство на озерах Кагул-Картал, Ялпуг-Кугурлуй, Китай, Катлабуг, Сасик, Хаджибейський та Дофінський лимани використовують можливості власних розсадників для вирощування рибальського матеріалу коропа та травоядних риби (білого коропа, товстолоба тощо).

Короп (*Syrprinus carpio*) - культивована форма коропа, найпоширеніший об'єкт аквакультури в Україні через швидкий ріст, характер споживання продуктів харчування та розвинену технологію відтворення та вирощування. Має хорошу високоякісну м'ясистість.

Короп - риба теплолюбна. Найкраще ріст відбувається при температурі води 20-28 °C. Статеве дозрівання коропа відбувається у віці 3-4 років. Для нересту потрібна температура води 17-20°C. Короп - всеїдна риба, але він віддає перевагу донним організмам. Вага коропа (близько 1000 г) може досягти коропа на другому або третьому році життя. Вирощування коропа характеризується високою продуктивністю та адаптованістю, існують наукові підходи до інтенсифікації виробництва, а споживання м'яса коропа для українців є традиційним.

Білий, строкатий товстолобик і амур. Білий (*Hypophthalmichthys molitrix* Val.), Товстолобик (*Aristichthys nobilis*) коропа та амур (*Stenopharyngodon sdsella*) належать до травоядних видів риби. Ці види походять з Далекого Сходу в басейні річки Амур, акліматизовані у наших водоймах.

Товстолобик - велика пелагічна прісноводна риба, маса якої досягає 16 кг, довжина 1 м.

Статеве дозрівання досягає у віці 5-6 років. Нерест може статися під час літніх повеней при температурі води вище 20°C. Ця особливість не дозволяє товстолобику нереститися у наших водоймах, в аквакультурі проводиться штучний нерест травоядних тварин.

Білий коропа - харчується поліциклічними мікроскопічними водоростями - фітопланктоном та детритом. Білий коропа не є конкурентом коропам у сфері харчування, навпаки, існує взаємний позитивний вплив на їх взаємне вирощування.

Строкатий товстолоб - частково рослиноїдний вид, поряд з фітопланктоном і детритом він також харчується зоопланктоном. При значному перевищенні посадочних норм коропа може стати харчовим конкурентом.

Амур - велика прісноводна риба, до 32 кг, довжиною 122 см. Харчується вищою водною рослинністю. У разі недостатньої кількості рослинності можна переходити на комбікорм.

Усі травоядні риби є біологічними меліораторами, швидкозростаючими, але більш теплолюбними, ніж коропа. Рекомендується вирощувати травоядні риби в поєднанні з коропом.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Кефальний вид риб. За останні 20 років на водоймах Одеської області проводиться робота з акліматизації нових об'єктів рибальства. З 1992 року в регіоні дозволена акліматизація:

- білий і строкатий товстолобик - майже у всіх водоймах;
- амур - майже у всіх водоймах;
- амур - у Кучурганському водосховищі (тСРАскордонне водоймище);
- буйвол - у Кучурганському водосховищі;
- прісноводні креветки - у Кучурганському водосховищі;
- русловий сом - у Кучурганському водосховищі;
- Кутум, окунь смугастий - у Тилігульському лимані;
- Піленгас - у Чорному морі, лиман Хаджибей;
- лосось сталевий - у лимані Шаболат.

Сім'яство кефалів (Mugilidae) включає кілька родів і більше 100 видів. Вони поширені в прибережних морях тропічних і субтропічних морів і в південних широтах.

Кефалі - низькотрофічні риби, харчуються переважно детритом, асоційованими донними організмами, обростанням та планктоном. Завдяки своїй екологічно чистої пластичності, високим темпам росту та чудовій поживності, цей заклад займає одне з провідних місць у світовій марикультурі. У 80 -х роках минулого століття загальний обсяг виробництва кефалі в аквакультурі був другим у країнах Азії та Середземномор'я. *Кефалі не втратили свого провідного значення як перспективний об'єкт рибальства сьогодні.*

Загальна схема біотехнічного процесу розведення кефалі включає:

- формування ремонтних та маточних стад або заготівля неушкоджених місць розмноження у природних водоймах;
- короткочасне утримання відбірних плодкових рослин у контрольованих умовах навколишнього середовища для їх переднересту;
- гормональна стимуляція дозрівання плодів і вироблення зрілих статевих продуктів, запліднення яйцеклітин та інкубація;
- вирощування личинок до життєздатної стадії;
- вирощування мальків на етапі цього року.

Племінні стада кефалі можна сформувати як з молодих, так і зі старих риб, які виловлюються у природних водоймах або добуваються штучним шляхом. При виборі ремонту з природних водойм перевага віддається риbam, у яких формування статі вже повністю завершено (однолітки, дворічники). За оптимальних умов утримання та годування розвиток їх репродуктивних залоз протікає нормально.

Сім'я осетрових. В Одеській області діють два тСРАскордонні водосховища річок Дунай (де діє Міжнародна угода про рибальство у водах Дунаю) та Дністра (Молдова та Україна). Це визначає потребу та можливість штучного відтворення та промислу Дунаю та Дністра молодією рибою, такою як осетр, морська трава, білуга та стерлядь, занесена до Червоної книги України. Крім того, перспективними об'єктами осетрових є осетрові льону (роботи з акліматизації льонового осетра та

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

створення стад (стад проводилися в Молдові) та веслоносні риби, акліматизовані в рибальстві України.

Родина осетрових-представлена прохідними та напівпрохідними рибами, що мешкають у водах Європи, Північної Америки та Північної Азії. Вони мають хрящовий скелет, який зберігається протягом усього життя. Вони характеризуються тривалим життєвим циклом і пізнім дозріванням (за винятком стерляді та веслування). Осетрові нерестяться щороку. Зі збільшенням віку спостерігається певна тенденція до скорочення інтервалу між нерестом. Відтворювальна здатність осетра, європейського гаузена, сейграсу зростає з віком. Тому наявність достатньої кількості нерестових особин у нерестовому стаді значно збільшує генетичну цінність потомства і гаСРАтує нормальне життя популяції.

Біотехнологія відтворення та промислового розведення осетра досить добре відпрацьована, але через зміну екологічних умов нерестових річок та скорочення природної популяції осетра в природних умовах виникає низка труднощів, насамперед, пов'язано з гострим дефіцитом відповідних рибоводів.

Ефективність штучного розмноження осетра повністю залежить від якості плодів. Важлива умова розвитку промислового осетра - формування маточних стад. До початку 1980 -х років проблема забезпечення рослин осетрових не мала успіху. Вони були відібСРАі з промислового улову, що не було складним у масштабному промислі. Крім того, існувало тверде переконання, що осетер, що проходить повз, в умовах штучного утримання та годування не може дозріти.

Ситуація різко змінилася після того, як у 1990 -х роках на Канаківському рибозаводському заводі було вперше впроваджено «замкнутий цикл» вирощування сибірського осетра - потомство було отримане від птиці, вирощеної до дозрівання в промислових умовах.

Роботу щодо формування маточних стад також стимулював той факт, що обсяги вилову осетрових різко скоротилися, а більшість рослин відчули значний дефіцит плодів рослин. Зокрема, дніпровський осетер, який сьогодні через хронічну відсутність зрілих плодів рослин у природній популяції значно скоротив обсяги розмноження осетра та осетра, а розмноження європейського гаузена на цьому підприємстві зрідка відбувається у дуже невеликих обсягах.

В умовах дефіциту спостережуваних природних поколінь виникла необхідність їх збереження та повторного використання під час рибальського процесу, отже, у сучасному осетрі існує проблема формування маточних стад.

При проведенні операцій з розведення риби з використанням «дикої» птиці виникає необхідність у використанні риби на СРАніх стадіях дозрівання (стадія III, III-IV).

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Формування маточних стад з мальків в результаті штучного розмноження здається менш тривожним, оскільки воно використовується молодими людьми, які звикли до умов контрольованої годівлі та годування штучними кормами.

Камбала. З 2008 року за участю фахівців з «ЮЖНІНРО» на базі ТОВ «ХТМО» розпочато роботи зі штучного відтворення камбали-кабана. Існує певний досвід, коли в рамках бюджетної програми на 2008 рік до Чорного моря було видано 7000 примірників. молода камбала-кабан. За умови достатньої кількості розливних балонів з урахуванням вдосконалення технології водопостачання та підтримки оптимальної солоності 14-15% можна отримати близько 8 мільйонів примірників вагою 0,5-1 г.

Чорноморський калкан, одна з найцінніших промислових риб Чорного моря. Нерест калкана починається в квітні-травні при температурі 7-10°C, а закінчується в липні-серпні. Розмноження відбувається на відстані від берегів в умовах стабільної сольової та температурної обстановки.

Абсолютна плодючість качкана коливається від 2,5 до 14 мільйонів яєць. У нерестовому стані переважає нерестова риба. Дорослі самці важать 0,8-1,3 кг, самки-понад 1,5 кг. У квітні-травні калкан підходить для мілководдя для добування кормів та нересту, зимуючи на глибині 100-120 м. У природних умовах виживає не більше 1% ембріонів, тому, незважаючи на те, що на країні Чорного моря було введено ряд обмежень, а з 1986 р. 10 - заборона влітку ловити калканів, його улов в українських водах не великий .

Проблема промислового розведення калкана, відновлення та поповнення природного населення та забезпечення аквакультури посадковим матеріалом залишається актуальною.

Розсаду калкана для штучного відтворення відбирають з комерційного улову. Тримачі зберігаються в системах вторинної переробки по 2-3 екземпляри / м² з 2-3-кратним щоденним обміном води. Температура і солоність систем повинні відповідати температурі моря протягом цього періоду.

Річкові раки. *На території Одеської області є унікальні водойми для промислу річкових раків - Дністровський лиман (виробництво ведеться за встановленими межами, які розподілені між підприємствами в установленому порядку), озера Ялпуг та Кугурлуй (видобуток - у режимі СКР), який у 80-х роках забезпечував % національного вилову річкових раків (600 тонн). Після періоду депресії популяція річкових раків почала відновлюватися в останні роки, але їх запаси не використовуються ефективно. У 2012 році вилов становив лише 2,6 тонни.*

Вирощування десятиногих ракоподібних проводиться екстенсивними та інтенсивними методами в природному та штучному середовищі, у монокультурі або полікультурі з рибою (за винятком хижаків). Обсяги товарного виробництва залежать від вирощуваних видів, способів та умов його вирощування, технічного оснащення виробництва, адекватності та якості кормів, кваліфікації працівників.

Мідії та рапани. У прибережній зоні у 2018 році рибальство виловило 4484 тонни мідій та ріпанів. Однак сьогодні мідії промислового масштабу не є економічно ефективними, оскільки немає

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

виробничих потужностей для виробництва продуктів харчування. Виробництво кормів для мідій є більш перспективним напрямком, але сьогодні воно не має ознак конструктивної інституційної, науково-технічної та кадрової підтримки. Рапанів ловлять на необмеженій основі. Зростання інтересу до цього ресурсу пояснюється появою експортних пропозицій з Південної Кореї.

Системи рециркуляції аквакультур (CPA) використовуються в домашніх акваріумах та для виробництва риби, де обмежений водообмін і для зменшення токсичності аміаку потрібна біофільтрація. Інші види фільтрації та контролю навколишнього середовища також часто необхідні для підтримки чистої води та забезпечення належного середовища проживання для риб. Основною перевагою CPA є здатність зменшувати потребу у свіжій, чистій воді, зберігаючи при цьому здорове середовище для риб. Для економічної експлуатації комерційна CPA повинна мати високу щільність рибного поголів'я, і зараз багато дослідників проводять дослідження, щоб визначити, чи є CPAS життєздатною формою інтенсивної аквакультури.

Далі ми розглянемо найбільш перспективні види для розмноження в CPA - (закрита система рециркуляції аквакультури) для розведення та вирощування водних організмів.

Тілапія. Швидкоросла риба. За 4-5 місяців він може досягати ваги 350-400 грам (партія). Незамінний для вмісту кисню. Він витримує короточасне зниження розчиненого кисню до 2,5 мг / л. Смачна порція риби. У віці 8-10 місяців з вагою близько 1 кг вони чудово підходять для смачного та корисного філе. Дешевий корм. Перевага тилапії полягає в тому, що для її гарного росту потрібна невелика кількість тваринного білка (10-20% рибного борошна). А основу всіх кормів для цих риб складають рослинні білки. А вони дешеві і їх можна вирощувати в нашій країні. Низька вартість вирощування. Вартість порційної риби в домашніх умовах на CPA може коливатися від 33,5 доларів. Промислове вирощування може знизити цю ціну до 2,5-2,9 доларів за кг. Витримує щільну посадку. За допомогою генераторів кисню можна провести досить щільну посадку - до 140 кг / м³. Одним з найбільших недоліків є те, що риbam потрібна температура 28-30 градусів 0 ° C для активного росту. Тілапія може витримати зниження температури до 14-16 C °, але майже не живиться. Найбільш перспективними видами для вирощування є: Ніл (*Oreochromis niloticus*), Синій (*O. aurea*), гібриди попереднього виду, а також Мозамбик (*O. mossambicus*). Вартість вирощування тилапії повинна бути в районі 2,5-3,5 доларів за кг. Оптова ціна - 6-7 доларів. Роздрібна торгівля в Україні становить 10 доларів за кг.

Форель. Веселкову форель зазвичай використовують для розведення в умовах CPA (*Onkorhynchus mykiss*). Батьківщиною цього виду риби є Північна Америка. Йому потрібні швидкі прохолодні річки з великою кількістю розчиненого кисню. Форель дуже вибаглива щодо кількості розчиненого у воді кисню. Мінімальне значення для цього показника - 7 мг / л. Якщо нижче, значить, риба вже починає відчувати себе погано і шукати джерела кисню. Це складність вирощування форелі невеликими перегонами. Також цей вид риби має певні вимоги до якості корму: форель - риба хижа, тому важливо годувати її збалансованим кормом. Вартість такого корму коливається від 1,8 до 2,2

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

доларів за кг. Усі корми, які є в нашій країні, імпортуються з Європи. Коефіцієнт подачі такого корму може становити 0,95-1,1. Тобто на одиницю ваги вирощеного продукту потрібно витратити 0,95-1,1 кілограма корму. Вартість вирощування форелі в умовах СРА коливається від 2,2 до 3,5 доларів. Зараз оптова ціна форелі в Україні становить 4 долари за кілограм. У роздрібній торгівлі королівську рибу продають за 5-8 доларів. Для вирощування рекомендується купувати мальків розміром 8- 10 см, вагою близько 10 грам. Всього за 6-7 місяців ця дитина може вирости до розміру столової риби (250-350 грам). У міру зростання обов'язково сортуйте рибу за розміром. Це збільшить відсоток видобутку риби та зменшить можливий канібалізм. Найбільші особини можна виростити до великих особин вагою 2,5-3 кг. На останніх етапах вирощування цієї риби використовуються спеціальні корми (з природним барвником астаксантин) для забезпечення риби червоним кольором. Форель ідеально підходить для засолювання, копчення тощо.

Прозорий сом. Один з найбільш невимогливих видів риб для аквакультури. Кажуть, що його можна вирощувати при дуже щільній посадці - більше 300 кг на 1000 літрів води. Він абсолютно невимогливий до кисню, тому що в процесі еволюції він розробив орган, що дозволяє поглинати атмосферний кисень. І так, сом всеїдний, тобто дійсно можна годувати всіх: боротьбу з відходами, дешеву дрібну рибу, фарш і т. Д. Зрозуміло, що коефіцієнт корму такого корму дуже низький (2-2,5 кг на 1 кг приросту), але це дійсно знижує витрати. Комерційні корми для сомів українського виробництва коштуватимуть близько 0,8-0,9 доларів за кг. Модуль складається з двох басейнів по 10000 літрів, барабанного фільтра, біофільтра 5000 літрів, насоса, компресора тощо.

Осетр. Осетер з 10 грамів молодої риби виростає до комерційно цікавої риби 1000 грамів за 8-10 місяців. У віці 15 місяців ця риба повинна важити менше 2 фунтів. Потенціал зростання осетра досить хороший на рівні форелі. Але в порівнянні з тилапією і прозорим сомом, це небо і земля. Але осетрову рибу, як би це було «шляхетніше», також називали її і королівською рибою. Тому його ціна значно вище.

Виходячи з досвіду роботи осетра, один кілограм осетра - не надто цікавий бізнес. У цьому осетрі дійсно немає чого їсти. Хороший вихід м'яса у риби вагою 3-4 кілограми, і її слід вирощувати протягом 2,5-3 років.

Корм для цієї риби вимагає особливого. Хоча виробники та великі осетри харчуються дешевою замороженою рибою. Знову ж таки, щоб отримати кілограм приросту, вам потрібно погодувати 5-6 кілограмів риби. Крім того, цей тип годування більше підходить для садівництва, оскільки ці корми забруднюють воду у вашій закритій системі. Вартість імпортованих кормів в межах 2,5-3 доларів за кг. КК (коефіцієнт подачі) - 1,1.

Осетер досить вимогливий до розчиненого кисню (мінімальне значення 5,5-6 мг / л), якості води. За складними та зростаючими труднощами вона посідає друге місце після форелі. При використанні можна легко виростити 25-30 кг осетра на 1000 літрів води. Примусово додаючи чистий кисень, щільність риби можна збільшити в 2-2,5 рази. Вартість вирощування риби становить 5-7 доларів за

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

кг. Оптова ціна - 7-8 доларів. Роздрібна торгівля відповідно близько 2 доларів за кг. Тобто заробіток на осетрових мінімальний. Одним із перспективних способів збільшення доданої вартості є виробництво копченої яловичини та туші. Для балика потрібна особина вагою не менше 5-6 кілограмів. Для вирощування в умовах СРА найкраще підходять бестер (гібрид європейського гаузена та стерляді), льон та російський осетер. Стерлядь досить щільна.

Баррамунді. Баррамунді (латекс, білий морський окунь, австралійський морський окунь, лат. *Lates calcarifer*) - лопатова риба сімейства лата -окуня. Хижа риба природним чином харчується дрібною рибою та ракоподібними. Поширений від Перської затоки до Індокитаю та Австралії. Це мішень промислового вирощування в Південній Азії, Австралія. Останнім часом цей вид активно культивується в ультразвукових системах Європи, США та інших країн. За рік у природних умовах може вирости більше 45 см вагою 3-5 кг. В Австралії це один з найважливіших об'єктів для спортивного та любительського рибальства: риба дуже потужна, часто досягає більше 100 см у розмірі і важить до 40 кг. Також дуже часто баррамунді вирощують у домашньому міні -расі для вживання в їжу. Риба також чудово себе почуває у повністю морській, підсоленій та прісній воді. Тому він добре підходить для вирощування в системах рециркуляції аквакультур (СРА). Риба теплолюбна, тому комфортна та оптимальна температура для вирощування в СРА буде 27-29 С о. М'ясо риби вважається делікатесом і тому високо цінується на ринку. Картридж продається від 30 до 50 доларів за кг.

Вугор. Європейський вугор (*Anguilla anguilla*) - один з найсмачніших і найцінніших видів риб на світовому ринку. Копчений прищ - один з найсмачніших делікатесів серед любителів делікатесів. Окрім того, що м'ясо вугра дуже смачне, воно має «відновлювані» здібності, тому риба цього виду користується великим попитом у країнах Азії, де споживається велика різноманітність цікавих видів тварин. У європейських країнах тривалий час існувало табу на використання прищів через їх схожість зі змією. Це і врятувало його від повного знищення в європейських країнах. Зараз прищі занесені до Червоної книги, тому їх краще вирощувати на спеціальних фермах у системах рециркуляції аквакультур (СРА). Прищі мають напрочуд складну схему розмноження, пов'язану з переходом дуже важкої метаморфози від личинок до мальків, тому вчені все ще намагаються виростити вугри в неволі. Виловлені личинки вугра (скляний вугор) поміщаються в особливі умови, де на штучному кормі мальки досягають розміру 5-7 см і вже можуть вирощуватися в умовах звичайних СРА.

Нефритовий окунь. Нефритовий окунь (лат. *Scortum barcoo*, нефритовий окунь, *Barcoo grunter*) - риба з родини Терапонтієвих, ендемік Австралії. Його можна зловити у більшості великих річок Зеленого континенту, включаючи річку Барка. Саме ця річка дала назву цій цікавій риби. У природі всеїдний, полює на ракоподібних, молюсків, комах, рибу. Він виростає до 35 см, вагою до 3 кг. Тіло буро -зелене з чорними плямами на тілі. Саме через зеленуватий колір шкіри його окуня і назвали нефритом. Риба має дуже велике кісткове тіло і маленьку голову. В даний час спостерігається справжній бум у вирощуванні цієї цікавої риби. Риби невибагливі (їх потрібно дуже старатися вбити),

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

дуже швидко ростуть (1,5 кг за 12 місяців). Завдяки накопиченню внутрішнього жиру м'ясо цієї риби дуже ніжне, вважається справжнім делікатесом не тільки в Австралії, а й у країнах Азії, Америки та Європи. М'ясо риби містить незамінні для харчування людини амінокислоти, а також жирні кислоти Омега-3, Омега-6, вітаміни. Кількість ненасичених жирних кислот у м'ясі нефриту є найвищою серед усіх відомих видів прісноводних риб.

Технологія вирощування нефритового окуня практично не відрізняється від тилапії. Нефритовий окунь любить температуру води в районі 24-26С (тилапія краще росте при 28-30С), в кормі використовується тилапія. Щільність посіву дещо нижча за щільність посадки тилапії (з насиченням киснем): нефритового окуня - 80-100 кг на м3, тилапії - до 140 кг на м3.

Мінімальний проект вирощування цієї риби - 20 000 кг на рік. Вартість капіталу становить близько 200 000 євро. Експлуатаційні витрати становитимуть близько 70 000 євро на рік.

На цьому тлі доцільно додати, що в Одеській області наукові дослідження в галузі аква і марікультури не припинилися, наукові результати багаторічних досліджень шкіл біології моря та біотехнологій збереглися та помножилися; наука визначила пріоритетні напрямки для регіону, напрями та конкретні заходи щодо масштабного розвитку риби, молюсків та водоростей, є також економічні обґрунтування умов високої рентабельності таких проектів.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

III. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ АКВАКУЛЬТУРИ

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Визначення всіх відповідних документів, необхідних для початку/розвитку бізнесу в аквакультури

В Україні така сфера діяльності, як рибальство та організація рибальства, регулює видачу низки дозволів, які є обов'язковими для отримання дозволу на заняття тим чи іншим видом діяльності.

Нижче наведені найбільш поширені види документів, які видаються відповідно до Закону України №3677-VI.

Дозвіл на спеціальне використання водних біоресурсів у рибних водоймах (їх частинах)

Цей вид дозволу видається центральними та територіальними підрозділами державного органу, що відповідає за рибальство України. Термін видачі дозволів, встановлений законом, становить до 30 календарних днів з дня подання наказу про ліміти. Також протягом цього періоду може бути прийнято рішення про відмову у видачі дозволу.

Для отримання дозволу на спеціальне використання необхідно підготувати пакет документів, повний перелік яких встановлений Кабінетом Міністрів. Однак існує ряд причин офіційної відмови. Це такі фактори, як: помилки або неправдива інформація у документації, наданій суб'єктом господарювання; подання заяви за відсутності наукового обґрунтування використання біоресурсів; суб'єкт діяльності домогосподарств систематично порушує законодавство України; немає безкоштовної частки ліміту води; різні неплатежі, прострочення штрафів, податків тощо; неефективне використання ресурсів; рішення суду, ліквідація суб'єкта господарювання та інші підстави.

Видача дозволів на спеціальне використання біоресурсів необхідна підприємствам та окремим суб'єктам господарювання, що організують господарську діяльність з метою промислового вирощування риби. Повний порядок видачі визначається постановою КМУ № 801 від 30 жовтня 2013 року, а також наказом Мінагрополітики № 414 від 07.07.2012.

Дозвіл на спеціальне використання водних біоресурсів за межами юрисдикції України

Цей вид економічної діяльності, такий як промислове рибальство, передбачає рибальство в різних географічних місцях. Це водні ресурси України та біологічні ресурси, що належать до юрисдикції іноземних держав. Закон № 3677-VI регулює порядок видачі дозволів на спеціальне використання водних біоресурсів за межами юрисдикції України, особливості якого визначені у Рішенні Кабінету Міністрів від 30 жовтня 2013 р. № 800. Українські території, до складу яких входять: виняткові економічні зони інших країн; сфери, в яких господарська діяльність здійснюється на підставі конвенційної угоди; відкритий морський простір.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Промислове рибальство за межами юрисдикції України контролюється методом державного нагляду в різних сферах. Зокрема, видаються дозволи, отримання яких є обов'язковим для легального промислу. Отримання цього дозволу ґрунтується на рішенні Центрального органу виконавчої влади, що здійснює адміністрування рибальства. Крім того, цей вид документів можуть видавати територіальні підрозділи цього органу.

Реєстраційна форма для вилову (реекспорт) антарктичних і патагонських кликачів

Цей вид дозволів ґрунтується на Міжнародному кодексі, що регулює рибальство, та відповідних екологічних вимогах. Оформлення цього документа є платним. Розмір платежу встановлюється КМУ відповідно до розрахунків центрального управління відповідного органу, відповідального за рибальство.

Щоб отримати дозвіл на реєстрацію вилову або реекспорт, необхідно подати заяву до відповідного органу рибальства, який протягом 30 днів приймає рішення, яке може бути як позитивним, так і негативним. У разі негативної відповіді вона надається заявнику у письмовій формі. Держава встановлює жорсткі вимоги до імпортової продукції, тому однією з поширених причин відмови може бути відсутність необхідних підтверджуючих документів та сертифікатів.

Термін дії дозволу на реєстрацію вилову антарктичних і патагонських ослів становить п'ять років. Для реєстрації цього виду рибного продукту розроблено спеціальну форму, яку необхідно заповнити в суворій відповідності з правилами. Повний порядок видачі дозволів описаний у постанові Кабінету Міністрів № 760 від 15 серпня 2012 року.

Дозвіл на імпорт та експорт зразків видів дикої фауни та флори, сертифікат на пересувні виставки, реекспорт та інтродукцію цих екземплярів з моря, які регулюються Конвенцією про міжнародну торгівлю видами дикої фауни та флори, що знаходяться під загрозою зникнення, щодо осетра та риби, з яких продуктів

Широка категорія дозволів на різні види використання біоресурсів, повний перелік яких згадується у заголовку розділу, регулюється Законом України «Про рибальство, промислове рибальство та охорону водних біологічних ресурсів», а також резолюціями Кабінету Міністрів, який, серед іншого, встановлює необхідний перелік документів для надання заявником. Поточний порядок встановлено постановою Кабінету Міністрів України № 953 від 25 липня 2007 року.

У разі позитивного рішення про надання дозволу суб'єкту господарювання видається відповідне свідоцтво, яке вказує на офіційне право на організацію виставки або дозволяє займатися імпортом та експортом відповідної продукції в Україну. Рішення, як позитивне, так і негативне, може бути прийняте протягом місяця з дня подання заяви.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Без державного сертифіката здійснення цих видів діяльності, пов'язаних з рідкісними видами рослинної продукції та представниками видів тварин, що знаходяться під загрозою зникнення, неможливе. Обов'язковий порядок оформлення дозволу цього виду передбачений Законом України "Про рибальство ...", який є фундаментальним документом у сфері контролю водних ресурсів.

Підтвердження законності вилучення водних біоресурсів з їх середовища проживання та переробки продуктів рибальства (у разі необхідності суб'єкт господарювання для здійснення зовнішньоторговельних операцій).

Рибальство України має свій центральний орган виконавчої влади, який займається підготовкою дозволів різного характеру. Одним з найважливіших видів обов'язкових сертифікатів є офіційне підтвердження того, що наявні водні біологічні ресурси отримані легально. Такий документ може знадобитися, якщо суб'єкт рибальства займається реалізацією зовнішньоекономічних зв'язків.

Організація міжнародної торгівлі біоресурсами водного походження здійснюється у суворій відповідності до Закону України № 3677-VI, а також Постанов КМУ щодо переліків необхідних документів та порядку реєстрації. Такими біологічними ресурсами є вилов риби, а також продукти її переробки. Наразі такий порядок визначено постановою Кабміну від 4 липня 2012 року № 596.

Confirmation the legality of biological resources withdrawal of water origin can be issued both by the central authority of the Ukrainian fisheries and its regional units. This type of permit document is drawn up and issued free of charge.

Донедавна рибальська діяльність у водних об'єктах загальнодержавного значення здійснювалася на водних об'єктах України в режимі промислового рибальства в межах спеціального використання водних біоресурсів, або в режимі рибальського господарства водного об'єкта із затвердженою рибальською експлуатацією режиму.

Рибальство в режимах РЕР. Відповідно до статті 17 Закону України «Про тваринний світ» та вимог статей 3, 59 Земельного кодексу України отримання оренди земельних ділянок водного фонду не передбачає права на впровадження та використання риба та інші водні біологічні ресурси у рибних водоймах. Тобто, крім договору оренди землі з водного фонду, необхідно мати відповідні дозволи на рибальську діяльність у водних об'єктах, які видаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибальства.

Найпоширенішим видом рибальської діяльності на невеликих водоймах загальнодержавного значення було їх використання в режимі експлуатації рибальства (РЕР). Зараз ситуація з виловом риби у внутрішніх водоймах змінилася.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Якщо водний об'єкт передається в оренду, риболовство на ньому може здійснюватися як аквакультура.

Відповідно до ст. 27 Закону України "Про рибальство, промислове рибальство та охорону водних біологічних ресурсів" використання водних біоресурсів, що знаходяться в межах відокремлених природних або штучно створених водних об'єктів, що надаються для потреб використання аквакультури, не поширюється на спеціальне використання і здійснюється у спосіб, визначений власниками цих водних біоресурсів.

З прийняттям Закону України «Про аквакультуру» рибальська діяльність у водних об'єктах, де не здійснюється комерційний промисел квот, може здійснюватися як у режимі спеціального використання (шляхом створення РЕР), так і в процедурі ведення аквакультури, що не має відношення до спеціального використання та визначається суб'єктом аквакультури.

У цьому випадку необхідно виходити з вимог закону, згідно з яким суб'єктом аквакультури може бути користувач із обов'язковими умовами:

Отримання водного об'єкта для користування (оренди чи майна). Відповідно до ст. 14 Закону України «Про аквакультуру», рибний водний об'єкт для цілей аквакультури передається в оренду юридичній чи фізичній особі відповідно до Водного кодексу України. Слід зазначити, що водойми (крім водосховищ складного призначення), ставки, озера та огорожені природні водойми надаються у користування на умовах оренди відповідно до та в порядку, передбаченому ст. 51 Водного кодексу України, для потреб рибальства, культурних, рекреаційних, лікувальних, рекреаційних, спортивних та туристичних цілей, проведення досліджень.

Відповідно до ст. 1 Водного кодексу України комплексне водосховище - водосховище, яке відповідно до паспорта використовується для двох і більше цілей (крім рекреаційних). Водні об'єкти, що використовуються для пиття, розташовані в межах територій та об'єктів, що охороняються Законом України "Про природно-заповідний фонд", а також річки, струмки, канали, не підлягають передачі у користування в оренду для рибальських потреб.

У меті оренди має бути зазначена мета оренди - для цілей аквакультури (сільського господарства) (ст. 13 Закону України «Про аквакультуру»).

Наявність дозволу на спеціальне водокористування (ст. 51 Закону України «Про аквакультуру»);

Наявність технічного проекту або паспорта водного об'єкта (Порядок розробки паспорта водного об'єкта затверджений наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 18 березня 2013 р. № 99, зареєстрованим у Міністерстві юстиції м. Україна від 18 травня 2013 р. № 775/23307);

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Водосховище, на якому здійснюється рибоводство (аквакультура), має бути ізольоване (ст. 21 Закону України «Про рибальство, промислове рибальство та охорону водних біологічних ресурсів». Крім того, слід звернути увагу на пункт 2.1 наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 30 січня 2013 р. №45, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11 лютого 2013 р. №240/22772 «Про затвердження аквакультури (рибоводство) та рибного господарства зони продуктивності в регіонах України », де з метою забезпечення раціонального використання рибогосподарських водних об'єктів (їх частин) при наданні водних об'єктів (їх частин) для цілей розведення риби норми продуктивності риб зон аквакультури (рибництво) та зональна рибопродуктивність в регіонах України.);

Користувачі, які здійснюють свою підприємницьку діяльність у рибоводстві (аквакультурі), повинні подавати звіти за формою No 1A - риба (наказ «Про затвердження форми звітності № 1A -риба (щорічно) «Виробництво продукції аквакультури за 20__ р. ». та вказівки щодо його заповнення »Міністерства аграрної політики та продовольства України від 21 березня 2012 р. №.141, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 9 квітня 2012 р. № 514/20827).

Режим спеціального використання водойм. Якщо умови, передбачені законодавством, не можуть бути повністю виконані, то відповідні рибальські водойми незаконно віднесені до аквакультури, а Закон України «Про аквакультуру» до них не застосовується. Рибальська діяльність у таких водоймах може здійснюватися шляхом створення РЕР , діяльність якої не обмежується будь -якими умовами, окрім тих, що визначені Інструкцією про порядок штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання у спеціальному товарному промислі, затвердженому наказом Державного комітету рибальства України від 15 січня 2008 р. № 4, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 28 січня 2008 р. № 64/14755.

Вищезгадана Інструкція не передбачає оренду водного об'єкта або укладення угоди про співпрацю у рибальстві в режимі РЕР, оскільки згідно з договором оренди водойма надається користувачам у користування, а вони є водокористувачами. Під час рибальської діяльності в режимі РЕР використовується ресурс загальнодержавного значення - водні біологічні ресурси і, відповідно, вони є користувачами водних біоресурсів. Водночас Режими затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань рибальства (нині - Державне агентство України), а орендодавцями водних об'єктів - Кабінет Міністрів України, державні адміністрації та обласні ради.

Відповідно до пункту 1.1. Інструкції про порядок штучного вирощування, вирощування водних живих ресурсів та їх використання "Штучне вирощування, вирощування водних живих ресурсів та їх використання здійснюється без забору води та скидання використаної (стічної) води на рибогосподарські водойми ...".

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Дозвіл на спеціальне водокористування дає право на використання водних ресурсів і включає: обмеження забору води, обмеження використання води та обмеження скидання забруднюючих речовин (ст. 48 Водного кодексу України). Вирішення питань провадження рибальської діяльності у водних об'єктах з дозволом на спеціальне водокористування не передбачено, оскільки риба та кормові організми належать до іншого виду природних ресурсів.

Методом повного зливу води риболовля може здійснюватися лише у водоймах, побудованих та функціонуючих спеціально для промислового вирощування риби, а також у тих, де впроваджено аквакультуру.

Контроль за дотриманням умов договору оренди земель водного фонду, а також над оплатою та дотриманням умов користування земельними ділянками водного фонду та станом орендованого майна відповідно до чинного законодавства покладається на орган, який уклав відповідний договір - поки що це районні державні адміністрації.

Відповідно до пункту 2.1 Інструкції щодо затвердження Режиму, необхідно подати до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибальства (Державне агентство рибного господарства України) проект режиму експлуатації рибальства водний об'єкт, погоджений територіальним органом рибальства; науково -біологічне обґрунтування; заява, погоджена з територіальним органом охорони риб, у зоні контролю якого є рибний водний об'єкт; карту розташування РЕР; свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (копії, засвідчені у встановленому законодавством порядку), ліцензію на право на господарську діяльність, пов'язану з промисловим рибальством у промислових зонах рибогосподарських водойм (для водних об'єктів площею понад 1 млн. м²). Проект режиму управління рибальством та науково - біологічне обґрунтування розробляється відповідною спеціалізованою науковою установою, яка має затверджену програму роботи у цій сфері.

Режим експлуатації рибальства передбачає весь комплекс рибальських заходів, починаючи з розрахунку впровадження цінних об'єктів рибогосподарства відповідно до показників рибальства, водних об'єктів (стан кормової бази, наявність хижих видів риб тощо) до промислу та меліоративних заходів - скошування рослинності, санація нерестовиків тощо.

Далі слід звернути увагу на те, що для економічної роботи в режимі РЕР пов'язано із спеціальним використанням біологічних ресурсів, обмежень на встановлення для місцевих відрізків риб (звичайних у водограніфікації, але не на засіданні підприємств), а також для видів - залучення (об'єкти зариблення) - показали планувальну програму улова.

Крім того, з метою підтримки рибальства суб'єкт господарювання, що видав режим РЕР, має єдине право здійснювати рибальську експлуатацію водного об'єкта.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Загалом, при виборі будь-якого з районів внутрішнього рибальства слід враховувати місцеві особливості. Наприклад, коли неможливо взяти в оренду водний об'єкт або якщо риболовство планується входити до складу водного об'єкта (затока водойми відокремлена, що не втратила гідрологічного зв'язку з основним водним об'єктом), або водойма не є стоком, краще скласти режим управління рибальством для водного об'єкта. У разі невеликих водойм, обладнаних діючими водозбірними системами, слід віддавати перевагу напрямкам аквакультури.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

IV. ОГЛЯД РИНКІВ І МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ У ВСІХ РЕГІОНАХ-ПАРТНЕРАХ

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Огляд ринків та маркетингових стратегій

У 2016 році загальне споживання риби та морепродуктів в Україні склало 432 тис. Тонн (рис. 4.1).

Постійно низький попит на рибу та морепродукти є результатом нестабільної економічної та політичної ситуації в країні. Найважливішими факторами, що впливають на споживання риби та морепродуктів в Україні, є:

- Збільшення загального внутрішнього промислу на 5% та збільшення імпорту на 25% у 2008 році призвело до збільшення споживання риби та морепродуктів на 20% порівняно з 2007 роком.
- Фінансова криза (2008-2009 рр.) Спричинила падіння споживання риби та морепродуктів на 17% у 2009 році порівняно з 2008 роком через зниження купівельної спроможності споживачів, зростання цін на імпортні товари через падіння національної валюти та інші внутрішні та зовнішні чинники (українці були змушені замінити білкову дієту на більш дешеву).
- Анексія Кримського півострова та проблеми з доставкою риби до мілітаризованих регіонів спричинили зменшення споживання у 2014 році порівняно з 2013 роком.

Тим не менш, у 2016 році відбулося невелике поліпшення загального рівня споживання риби та морепродуктів, що може зупинити падіння за попередні два роки.

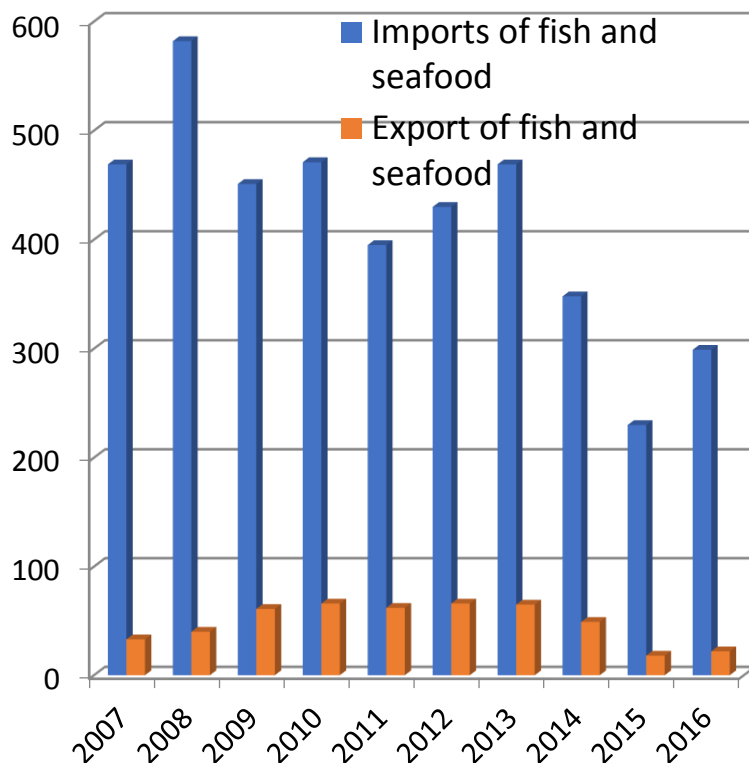
Статистика Державної служби статистики підтверджує, що частка імпорту у спожитому грошовому еквіваленті значно перевищує частку експорту (рис. 4.1). Це можна пояснити тим, що національне виробництво забезпечує лише 20% внутрішнього попиту, решта - імпортне.

Зміни експорту риби та морепродуктів зумовлені економічними, політичними та регуляторними факторами. Найбільше падіння (після 2013 року) відбулося через втрату російського ринку, який становив у середньому 80-85% всього українського експорту. Водночас 63% риби було виловлено після анексії Кримського півострова.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Рис. 4.1. Експорт та імпорт риби та морепродуктів в Україні протягом 2011-2016 років (млн дол. США).

Імпорт рибної продукції на суму 320 000 тонн та власної риби на суму 180 000 тонн (офіційно 90 000 тонн) загальний обсяг рибного ринку України становить близько 500 000 тонн.

Відповідно, з населенням 35 мільйонів людей в Україні близько 14 кг риби на рік.

Слід мати на увазі, що, за даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), рекомендована норма споживання риби становить 20 кг на людину на рік. При цьому морська риба повинна становити 75% від заявленої норми.

Аналіз п'яти сил Портера був використаний для визначення рівня конкуренції в галузі та для показу стратегії розвитку аквакультури. Методологія визначає п'ять сил, які оцінюють привабливість ведення бізнесу в галузі.

Аналіз включає в себе аналіз трьох частин "горизонтальної" конкуренції: загрози появи запасних, загрози нових гравців та конкуренції; і дві сили "вертикальної" конкуренції: аналіз ринкової влади

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

постачальників та споживачів. Порівняли дві галузі: аквакультуру та птахівництво як основні конкуруючі галузі.

Порівняльний аналіз птиці та аквакультури⁴²:

Купівельна спроможність споживачів аквакультури вища, ніж у птиці

- висока еластичність попиту, тому споживачі можуть використовувати менш дорогі продукти, в даному випадку - продукти з птиці
- відсутність диференціації на ринку продукції аквакультури порівняно з ринком птиці
- відсутність деяких унікальних замінників

Купівельна спроможність постачальників аквакультури вища за ринок птахівництва:

- низький рівень конкуренції між постачальниками в галузі аквакультури порівняно з галуззю птахівництва
- високі витрати, пов'язані зі зміною постачальників через велику залежність від імпортованих кормів та інших продуктів

Ризики нових гравців аквакультури вищі, ніж на ринку птахівництва:

- низький рівень консолідації аквакультурних компаній;
- менша диференціація продукції та міцність існуючих марок в аквакультурі порівняно з птахівництвом, відповідно бар'єри доступу до цієї галузі є меншими;
- низький рівень розвитку каналів розповсюдження аквакультури (особливо відсутність холодної логістики), що знижує привабливість галузі;
- високий рівень регулювання галузі аквакультури (велика кількість дозволів на вході в галузь; високі вимоги від держави: 30 кг по 100 кг для подання до державної експертизи якості риби;
- тривалий термін окупності певних видів аквакультури (для ікриного бізнесу середній період дозрівання риби становить 6-10 років, і лише після цього часу можна отримати кінцевий продукт);
- рівень конкуренції в аквакультурі значно нижчий, ніж у птахівництві;
- низька концентрація компаній;
- високі бар'єри для входу (надмірне регулювання);

⁴² https://www.slideshare.net/Easy_Business/ss-83657232

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

- низькі темпи зростання галузі;
- низька диференціація та стандартизація продукції в галузі аквакультури створює нескінченну кількість альтернатив для споживача, що призводить до постійної зміни його вибору. Через це у галузі існує високий рівень коливання доходів у майбутньому.

Загроза продуктів -замінників аквакультури нижча, ніж у птиці:

- обмежений обсяг прямих замінників на ринку (висока ціна, головним чином тому, що всі вони імпортні)
- висока вартість заміни товару в галузі аквакультури (головним чином тому, що всі вони імпортні).

Підводячи підсумок, галузь аквакультури в Україні характеризується низьким рівнем конкуренції, особливо в порівнянні з птахівництвом. Серед основних переваг та перспектив зростання індустрії аквакультури в Україні є низький рівень консолідації ринку, обмежена кількість прямих замінників, наявних на ринку, висока ціна прямих замінників у галузі аквакультури та висока ринкова сила покупців.

Основними обмеженнями для розвитку бізнесу в галузі аквакультури є низька диференціація та стандартизація продукції, відсутність якісної логістики, надмірне регулювання виробництва аквакультури, відносно низька рентабельність галузі та низьке зростання ринку.

Успішні підприємства аквакультури спираються на ефективні маркетингові стратегії, розроблені в результаті комплексного планування ринку. Ринкові плани починаються з ретельної оцінки поточної ринкової ситуації на основі вторинних даних. Додаткові прямі спостереження, а іноді і дослідження ринку доповнюють більш широкі тенденції, виявлені у вторинних даних. Потім ринковий план ретельно аналізує сильні та слабкі сторони бізнесу, включаючи зовнішні загрози та можливості, а також внутрішні сильні та слабкі сторони. Слід ретельно продумати, чи можна сегментувати ринок, і чи слід компанії зосередитись на одному продукті чи різних продуктах та лінійках продуктів. Вивчення життєвого циклу продукту та розробка матриці ціна -якість та карти простору товару допоможе роз'яснити оптимальні стратегії позиціонування продукту. Після того, як будуть визначені ключові частини маркетингової стратегії (цільові ринки, як позиціонувати продукт (и), як визначити ціну на продукт та канали збуту), необхідно розробити фінансовий аналіз маркетингового плану, а також методологію для моніторингу та оцінки маркетингових показників компанії⁴³.

Плата за риболовлю є привабливою альтернативою маркетингу для багатьох дрібних виробників. Збільшення попиту на можливості риболовлі та споживання продуктів рибальства на душу

⁴³ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781118859223.ch9>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

населення призвели до швидкого розширення та розвитку цього ринку. Основною перевагою є преміальна ціна, яку платять за рибу. Ціна за фунт може бути вдвічі більшою, ніж за великі переробні підприємства⁴⁴.

Початковий крок у встановленні платної риболовлі - це визначення того, чого хоче клієнт. Уподобання рибалок варіюються в залежності від географічної зони. Це визначення повинно включати не тільки вид і розмір риби для використання, але й такі зручності, як поступки, приманки, снасті, туалети, затінені зони, лавки тощо.

Крім того, потенційний оператор риболовлі повинен визначити, де, як і коли продавати. Розташування є важливим фактором при визначенні того, чи є платоспроможною риболовною альтернативою маркетингу. В ідеалі, платні ставки для риболовлі повинні бути легко доступні з дороги, що проходить через велику кількість дорог поблизу міського центру. Клієнти платної риболовлі цінують зручні місця для паркування та легкий доступ до ставків. Місце має бути позначене великими знаками на найближчій великій дорозі та додатковими знаками на другорядних дорогах. Більшість платних операцій на риболовлі залежать від реклами з вуст в уста, щоб залучити клієнтів. Важливо, щоб потенційні клієнти мали змогу знайти операцію риболовлі за плату.

Маркетинг за допомогою платної риболовлі вимагає готовності мати справу з громадськістю та працювати багато годин, часто сім днів на тиждень. Щоб забезпечити максимальну віддачу, потрібні значні управлінські здібності. Основною перевагою є ціна премії, отримана оператором.

Дрібні виробники можуть продавати рибу самоскидам. Живі самоскиди зазвичай купують рибу на березі ставка, потім транспортують і продають її в інших точках, таких як переробні підприємства, озера для оплати, озера для відпочинку або торгові точки. Дрібні виробники часто відчують труднощі у роботі з самоскидами, оскільки виробникам не вистачає належного обладнання та досвіду. Живі самоскиди повинні точно знати, скільки фунтів, якого розміру і коли буде доступна риба. Живі самоскиди вважають за краще не обробляти невелику кількість риби - менше 1000-2000 фунтів, а в деяких районах - не менше 5000 - 10 000 фунтів. Деякі самоскиди можуть перевозити рибу в обмежених географічних зонах за допомогою невеликих вантажівок, забезпечуючи вихід від 500 до 1000 фунтів риби одночасно. Вони вважають за краще, щоб риба була однакового розміру.

Іншою альтернативою маркетингу є прямі продажі живої, цілої або обробленої риби. Цей варіант вимагає зберігання, але пропонує перевагу преміальної ціни з мінімальною кількістю спілкування з громадськістю. Можна встановити конкретні години роботи. Дрібні виробники можуть бути відкриті лише кілька годин один день на тиждень. Це дозволяє ефективно планувати час та зменшує втрату

⁴⁴ <https://thefishsite.com/articles/small-scale-marketing-of-aquaculture-products>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

часу на очікування клієнта. Замовлення на рибу можна приймати до завантаження з усіма клієнтами, які мають забрати рибу протягом визначеного часу.

Якщо риба, що переробляється, продається безпосередньо населенню, необхідні санітарні переробні приміщення. Необхідно звернутися до місцевих посадових осіб охорони здоров'я щодо правил переробки та реалізації продукції аквакультури.

Прямі продажі в ресторани, продуктові магазини та інші торгові точки. Прямі продажі в ресторани, продуктові магазини чи інші торгові точки часто здаються життєздатною альтернативою маркетингу для дрібних виробників. У більшості випадків їх немає. Хоча поблизу може бути багато торгових точок, вони вимагають постійного постачання та відповідного розміру продукту. Маленький виробник, ймовірно, матиме рибу в наявності лише дуже короткий час. Навіть незважаючи на те, що виробник міг би поставити якісний продукт за розумною ціною, менеджер роздрібною торгівлі зазвичай вибирає відомого дистриб'ютора або великого виробника для зручності та надійності.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

V. БАЗА ДАНИХ З ПЕРЕДОВИХ ПРАКТИК В АКВАКУЛЬТУРІ

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Передовий досвід підприємництва в аквакультури

Європейський досвід створення фондів підтримки рибальства дає можливість отримати кращий досвід щодо джерел формування таких фондів та пріоритетних заходів щодо фінансування (табл. 5.1). Досвід європейських країн показує, що значна увага приділяється дослідницькій підтримці рибальства, що функціонує на основі сталості, та консультаційній підтримці підприємств промисловості.

Таблиця 5.1

Європейський досвід створення фондів підтримки аквакультури ⁴⁵

Країна	Джерела утворення	Області використання
Європейський фонд морських справ та рибальства (ЄФРР)	Загальний бюджет (ЄС + національні бюджети): 8600 млн євро	<ul style="list-style-type: none"> - Інтегрована морська політика - Екологічна рибалка - Стала аквакультура - Реалізувати положення оновленого РЕР - Маркетинг і переробка - Зайнятість і об'єднання територій

⁴⁵ http://www.ribaki.org.ua/docs/darg/koncepcia_fond.pdf

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Латвія	<p>Відшкодування шкоди, завданої рибним ресурсам; Доходи від продажу вилучених знарядь лову та незаконно добутої риби; Орендна плата та ліцензійний збір на риболовлю; Частина плати за оренду державних водойм та оренду тих водойм, що не перебувають у приватній власності; Бюджетні кошти, виділені на цільові програми розвитку рибальства; Пожертвування фізичних та юридичних осіб; Кошти, які нерезиденти вкладають у міжнародні рибальські проекти та проекти розвитку рибальства в Латвії; Інші прибутки.</p>	<p>Прогнозування, розробка та впровадження цільових програм та проектів розвитку рибальства національного та місцевого призначення; Фінансування дослідницьких програм; Науково -технічний розвиток, примноження та відтворення ресурсів рибальства; Заходи щодо захисту рибних ресурсів; Створення бази даних, а також відшкодування витрат, пов'язаних з Фондом; Програми та проекти міждержавного співробітництва у сфері рибальства; Підготовка та підвищення кваліфікації спеціалістів галузі; Ліквідація катастроф; Розробка НПА та нормативно -технічної документації у сфері відтворення, охорони та вивчення рибних ресурсів.</p>
Словенія	<p>Фінансування з Європейського морського та рибного фонду. Загальний бюджет, виділений словенському сектору рибальства та рибальства на 2014-2020 роки, становить 32,6 млн євро</p>	<p>Підвищення ефективності використання ресурсів; Підвищення конкурентоспроможності та рівня професійних знань у секторі рибальства та рибальства; Забезпечення рентабельності аквакультури; Розвиток рибальських громад шляхом диверсифікації професійної діяльності</p>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Норвегія	<p>Часткове фінансування через Норвезьку дослідницьку раду та Інститут морських досліджень; Податкові відрахування складають 0,3% від експортної виручки. Фінансові ресурси розподіляються комітетом, призначеним Міністерством рибальства та прибережної адміністрації Норвегії.</p>	<p>Забезпечення контролю якості продуктів рибальства; Фінансування наукових досліджень і розробок; Покращено адміністрування використання отриманих коштів; 4. Моніторинг екологічних потреб; Проведення заходів реорганізації та впровадження інновацій; Дослідження та моніторинг рибальства та морських ссавців, екології моря та прибережжя; Дослідження в галузі штучного вирощування риби та морського рибальства.</p>
Естонія	<p>Наразі Міністерство сільського господарства розробило Стратегію рибальства на 2014-2020 роки. Ця стратегія є головною програмою реалізації політики Європейського фонду морських справ та рибальства та спрямована на підвищення конкурентоспроможності рибного господарства Естонії.</p>	<p>Створення сприятливого, стабільного та прибуткового середовища для рибальства, аквакультури та переробки риби; Покращення прибережної економічної життєздатності Рибальство та внутрішнє рибальство; Забезпечення оптимального використання ресурсів; Підвищення ефективності моніторингу використання біоресурсів; Розвиток співробітництва між науково - дослідними установами.</p>

У майбутньому ми пропонуємо три потенційні інноваційні проекти, готові до впровадження в Україні та Одеській області, або ті, які ще впроваджуються і можуть бути помножені як «Надобрена практика в аквакультурному підприємстві».

Організація осетрового господарства з річною продуктивністю 2 тонни чорної ікри та 10 тонн осетра за технологією закритого водопостачання (ТЗВ)⁴⁶.

⁴⁶ https://pro-consulting.ua/uploads/files/business_plan_pdf/%D0%9E%D1%81%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D0%B5%202018%20%281%29.pdf

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Метою проекту є організація осетрового господарства з річною продуктивністю 2 тонни чорної ікри та 10 тонн осетра за технологією закритого водопостачання (CWS).

CWS дозволяє значно прискорити процес вирощування риби до рівня промислової готовності і отримати чорну ікру, не поступається за якістю продукції, отриманої з осетрової риби в природних умовах.

Технологія вирощування риби в пристроях із закритим водопостачанням (CWS) близька до промислової технології тваринництва та птахівництва. Він передбачає збільшення щільності висадки риби під час вирощування, а також механізацію та автоматизацію основних виробничих процесів. Проект пропонується за сприяння латвійської компанії SIA AKVA AGRO, яка має надзвичайно позитивний досвід у будівництві закритих систем водопостачання. Технологію рекомендується впроваджувати на основі сучасного імпортного обладнання.

Потужність осетрової ферми складається з двох незалежних ультразвуків. Перший КСВ для штучного вирощування 10 тонн / рік осетра. Друге КСВ щодо штучного вирощування та утримання плідників стерляді вагою 15 тонн, продуктивністю чорної ікри 2 тонни на рік (внутрішньоважливий спосіб отримання ікри). Додатковим комерційним продуктом є свіжа риба, отримана в процесі вирощування виводків шляхом поділу худоби на самців та самок, а також вилучення тих, які дуже повільно ростуть. Основою якості отриманої продукції є: чиста вода, в якій вирощується риба, високоякісний корм для годівлі риби, постійний моніторинг рибоводів, а також наявність автоматизованої системи моніторингу середовища проживання риби та технологічних процесів навколо годинник.

Основними цілями проекту є:

- Створення конкурентоспроможного та високорентабельного підприємства з потужною виробничою базою.
- Зайняття значної частки українського ринку осетрових видів риби та чорної ікри.
- Адаптація на українській осетровій фермі передових європейських бізнес -технологічних процесів для виробництва осетрової риби у замкнутій системі.
- Розробка технології вирощування риби під час ультразвукових випробувань у Київській області та створення ефективної системи господарювання.
- Виробництво високоякісної продукції, що відповідає державним стандартам.
- Задоволення потреб українського ринку в осетрі та ікри.
- залучення до роботи висококваліфікованих фахівців цієї галузі.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

- Отримання хороших фінансових результатів.
- Збільшення вартості підприємства.

Таким чином, реалізація проекту дозволить:

Вийти та зайняти позиції на ринку осетрової риби та чорної ікри в Україні.

Створити та зміцнити імідж підприємства як виробника якісних рибних продуктів.

Отримати прибуток від продажу високоякісних, екологічно чистих продуктів.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Проект кларієвий сом-10⁴⁷

М'ясо кларієвого сому характеризується смачним білим м'ясом, ніжним та відсутністю луски та дрібних кісток. Велика кількість кулінарних виробів готується з м'яса кларієвого сому, включаючи копченого, запеченого, сушеного сома тощо. Кларієвий сом характеризується своєю невибагливістю до умов вирощування, якістю води, кормом і характеризується швидким зростанням.

Кларієвий сом - один із перспективних об'єктів аквакультури з високою рентабельністю. Сом планується вирощувати на закритих водопровідних установках. Кларієвий сом - теплолюбна аквакультура; температура для вирощування сома становить 20 - 36 ° C (оптимальна температура - 28 ° C). Такий сом гине при температурі води нижче 12 ° C. При правильному харчуванні протягом півгодини він досягає товарної ваги 900 - 1000 г. Витрата корму становить 1,2 кг корму на 1 кг готового продукту. Орієнтовна оптова ціна кларієвого сому становить 35 - 40 гривень за кілограм. У Прибалтиці солodka продається в магазинах по 8,0 - 9 євро за кілограм (близько 90 грн / кг).

Основною перевагою цього проекту є відсутність сезонності у постачанні свіжої риби та її екологічна безпека продукту (через використання спеціальних кормів та забезпечення оптимальних параметрів водного режиму у басейнах, де вирощується риба).

Основні цифри:

- вартість готового до роботи модуля з установкою- 12 000 євро;
- споживання електроенергії - 0,75 кВт;
- кількість біозавантаження t - 3 мЗ;
- кількість кормів на рік t - 10 000 кг;
- витрата води - 15 мЗ / год;
- вартість вирощування 1 кг сома - 1,5-1,8 євро;
- обслуговуючий персонал - 1 особа.

Для виробництва столової риби (1000-1200 грам) пропонується використовувати 5 грам мальків. Час вирощування - 120-140 днів залежно від температури води.

Для установки цієї системи потрібно тепле приміщення 32-36 квадратних метрів.

⁴⁷ <http://vismar-aqua.com/proekt-klarievij-som-10.html>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Цей проект ідеально підходить для невеликих сімейних ресторанів та кафе, де ви можете продавати вирощену рибу з гарними прибутками, що може значно збільшити вашу прибутковість. Сом також потребує теплої води для активного росту.

Але він дійсно здатний виростити більше 1 кг за 5-6 місяців. Капітальні витрати на вирощування також дуже низькі, оскільки вони дозволяють вирощувати багато продуктів на одиницю води. З економіки вартість сома коштує від 2 до 2,5 доларів за кг. На ринку він продається за 2,5-3 долари за кг. Як бачите, націнка не дуже значна, але при вирощуванні великої кількості риби це стає дуже цікавим показником. Крім того, рибу можна переробляти (копчити, філе), що дозволить продавати її з більшою націнкою.

Прикормка сома доступна в будь-якій кількості. Їго можна придбати принаймні в 3-4 фермах по всій Україні. За наявності теплої води, дешевих кормів та добре налагоджених продажів сомовий сом є дуже серйозним гравцем на вітчизняному ринку аквакультури.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

Проект «Креветки-5»⁴⁸

Листяні ракоподібні, креветки, омари, краби та омари вирощуються в експериментальних, напівпромислових та промислових масштабах у багатьох країнах світу. У промисловому вирощуванні використовують екстенсивні та інтенсивні методи вирощування в моно - та полікультурі. Креветки широко поширені в океанах від полярних та антарктичних регіонів до помірних та тропічних вод. Вони зустрічаються в морських, солонуватих і прісноводних водоймах, а деякі види навіть у печерних водоймах. Більшість креветок мешкає в морських районах, але їх молодняк часто зустрічається в лиманах, де морська вода сильно знесолена. У той же час деякі види прісноводних креветок мігрують у морську воду для розмноження. Креветки відносяться до листопадних ракоподібних ракоподібних, але у деяких особин (*Pandalus kessleri*, *P. borealis* та ін.) Спостерігається тенденційний гермафродитизм зі зміною статі у молодих особин. На другий рік життя вони стають самцями, а на третій рік - самками.

Завдяки екстенсивному методу вирощування креветок контроль над середовищем вирощування та надходженням садивного матеріалу з природних водойм, щільністю посадки, конкурентами та хижаками мінімальний. Процес вирощування зводиться до випуску креветок у водойми для вирощування (рисові чеки, невеликі водойми, огорожені природні зони моря тощо) та їх захоплення через певний час. У таких господарствах креветки вирощуються на природній кормовій базі, тому величина виробництва є низькою порівняно з продуктивністю ферм з креветок, що працюють за інтенсивною технологією. У Японії також практикується змішаний тип ферм для креветок, де креветки *Penaeus japonicus* виробляються в штучних умовах, а подальше їх вирощування проводиться у захищених, зігрітих мілководних бухтах і затоках, а також у спеціально підготовлених прибережних зонах з використанням природних кормових баз. Інтенсивні технології вирощування креветок дозволяють отримувати до 20 т / га товарної продукції. У напівінтенсивних господарствах продукція зазвичай не перевищує 2-3 т / га.

Основні цифри:

- капітальні витрати на будівництво та проект - 80 000 євро (теплиця з поліетилену 500 квадратних метрів, розбірні басейни з підігрівом, опалення тощо);
- обладнання - 40000 євро;
- середнє споживання електроенергії - 5 кВт (220);
- виробничий цикл - 100-120 днів;
- кількість кормів на рік - 9 000 кг;
- генератор кисню - 2,7 кг на годину;
- швидкість обміну води - 3 м³ / год;
- вартість вирощування 1 кг креветок вагою від 22 до 25 грамів (40 штук за кг) - 15,00 євро;

⁴⁸ <http://vismar-aqua.com/proekt-krevetka-5.html>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

- роздрібна ціна за кг - 40 євро (Європа), - 40 доларів США;
- обслуговуючий персонал - 1 особа;
- рівень рентабельності (опт) - 27% річних;
- вартість личинок - 40 доларів за 1000 штук, мінімальне замовлення - 100 000 доларів.

При грамотному управлінні цей проект дає можливість збільшити кількість вирощених креветок до 7-9 тонн на рік та отримати 3,5-3,8 врожаю на рік. Вартість реалізації цього проекту під ключ-120 000 євро (без урахування земельних робіт), що включає будівельні роботи, матеріали, обладнання, монтаж, запуск тощо. Для встановлення аксесуарів (компресор, генератор кисню) потрібен один 40-футовий контейнер тощо). Площа ділянки для обробки - 600 кв.м. Крім того, вам потрібно підігрів води. Цей проект ідеально підходить для невеликих сімейних ресторанів та кафе, де ви можете продавати добре вирощені креветки з хорошою надбавкою, що може значно збільшити вашу прибутковість (до 60%).

6. Підприємства, що беруть участь у транскордонних аграрних чи агропромислових бізнес-заходах

Під час «Рибного бізнесу Україна 2019» були презентовані досягнення у галузі рибальства та промисловості (аквакультура, виробництво продуктів рибальства, обладнання та технологій для зберігання сировини тощо), рекреаційного рибальства (рибальське спорядження, одяг, рибальські бази, рибальство), торгівлі (логістика), франшизи, банківська справа, імпортери та експортери продуктів рибальства, роздрібна торгівля), міжнародне співробітництво, наука тощо.

Виставку організували Державне агентство рибальства України та Euroindex.

Учасниками виставки були: Державне агентство водних ресурсів України, Національний університет біоресурсів та природокористування України, проект ЄС САФПІ «Підтримка впровадження аграрної та продовольчої політики в Україні», Проект НІРАС А/С «Технічна допомога для підтримки впровадження операції Україна », Юпітер АПК (Теплі моря), Інститут маркетингу морепродуктів Аляски, ІФК (аквамарин, INTERKRILL, SANTA BREMOR), InternationalTradeCanada, Western Fish Company, ТОВ Заболотний Ю.В. (KIND FISH), Хмельницький промисловий Сільськогосподарська та рибогосподарська компанія, Іркліївський розплідник хижих риб та ін.

У співпраці з Державним агентством рибальства України було сформовано багату програму заходів, яка об'єднує низку панельних дискусій з питань рибальської політики, економіки, екології, регулювання та контролю. Ці заходи зібрали представників державних установ, міжнародних організацій, галузевих асоціацій та бізнесу на виставці Рибний бізнес України 2019.

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

ДОДАТОК

СПИСОК АКВАКУЛЬТУРНОЇ КОМПАНІЇ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ⁴⁹

№	Назва компанії	Адреси компаній	Телефони компаній Адреса електронної пошти	Ім'я менеджера
1.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ХТМО"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Білгород-Дністровський район, село Курортне, вулиця Причальна, 1	+380484976532 dpi-htmo@mailx.com.ua	ДРОБОТЕНКО АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
2.	РИБАЛЬНО-РОБОЧЕ СОТРУДНИЦТВО "ТРАНСДНІСТРОВЕЦЬ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Біляївський район, село Маяки, вулиця Богачова, 86	+380485233363 pridnestrovec@i.ua	ШЕВЧЕНКО АНДРІЙ ФЕОДОСІЙОВИЧ
3.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧЕРВОНИЙ РИБАК"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Білгород-Дністровський район, село Красна Коса, вулиця Шкільна, 1	+380681231525 grinalena@ukr.net	ПЕРМОГЕНОВ ЮРІЙ ЄВГЕНІЙОВИЧ
4.	КОЛЕКТИВНЕ РИБАЛЬСТВО АГРАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЗАРЯ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Білгород-Дністровський район, село Шабо, вулиця Леніна, 63	+380962327098 lapciknikovaj@gmail.com	ЛАПЧИК МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ
5.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРУД"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Білгород-Дністровський район, село Випасне, вулиця Чапаєва, 49 А	+380484933455 zvrit13877976@ukr.net	ХМІЛЕВСЬКИЙ ЛЕОНІД ІВАНОВИЧ
6.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ДНІСТЕР"	ODESSA REGION, Biliayevsky district, illage Mayaki, Bohachova street, 85-A	+380485233311 chp.dnestr@ukr.net	ВОЙЦЕХОВСЬКИЙ ІГОР СЕМЕНОВИЧ
7.	МАЛЕ ВИРОБНИЧЕ КОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ІСТРІЯ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Кілія, вул. Маяка, 38	+380484340344	КАРБУНЯН МИХАЙЛО ПАВЛОВИЧ
8.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ХОЛОД-СЕРВІС"	ОДЕСЬКА ОБЛ., М. Білгород-Дністровський, вул. Гагаріна, 16	+380484936446 holod-s@ukr.net	САРКИСОВ ВАДИМ ВІКТОРОВИЧ

⁴⁹ <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

9.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БОРА"	Одеса, Приморський район, вулиця Пушкінська 74, 2	+380487003006 bora2003@ukr.net	ГРИБОВ ГРИГОРІЙ ЄВГЕНОВИЧ
10.	ПРИВАТНЕ МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО "АЛЬБІНА"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м.Вилкове, вулиця Придунайська 2 Г	+380484331603 +380484331756 f2771100071@ukr.net	ЄН АНАТОЛІЙ ПЕТРОВИЧ
11.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЛІМАН"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Чорноморськ, село Бурлача Балка, вулиця Приморська 31	+380487438002 +380487170725 liman95@ukr.net liman_@ukr.net	ШЛАПАК ОЛЕКСАНДР ПИЛИПОВИЧ
12.	ФЕРМЕР "ДУНАЙСЬКА НІВА"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Кілія, вулиця Хотинська 61 А	+380484339253 nadyaukraine@ukr.net	СОЛОДОВСЬКИЙ ВІКТОР ЛЕОНІДОВИЧ
13.	РИБАЛЬСЬКИЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСЬКИЙ МНОГОПРОФІЛЬНИЙ КООПЕРАТИВ "НОВО-НЕКРАСІВСЬКИЙ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Ізмаїльський район, село Нова Некрасівка, вулиця Сергія Грама, 67/А	+380484147336 rabknekras.ukr.net@meta. ua	КІЛІЯН ВІКТОР ІВАНОВИЧ
14.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІЛКОВСЬКИЙ РИБОЛОВНИЙ ЗАВОД"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Вилкове, вул. Білгородський канал, 2	+380671161345	БІЛОВА ОЛЬГА ВІКТОРІВНА
15.	РИБАЛЬСТВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «САРГАН»	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Татрбунарський район, село Приморське, вулиця Перемоги 63 А	+380484433564	ВЕДУТА ЮРІЙ ВОЛОДИМИРОВ ИЧ
16.	ПРИВАТНЕ МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО "КУНАШИР"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Вилкове, вулиця Богдана Хмельницького, 71	+380676007767 kunashir1999@gmail.com	ЩЕРБАТОВ ЯКІВ ГРИГОРОВИЧ
17.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРИДУНАВ'Є"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Вилкове, вулиця Білгородський канал, 4 А	+380484331484	ВЕЛИЧКО ВАСИЛЬ АНДРІЙОВИЧ

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

18.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КОРСАР"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Вилкове, вулиця Гагаріна, 28	+380484336477 korsarppmp@gmail.com	ЧЕРНОВА НІНА ГРИГОРІВНА
19.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПІВДЕННА БЕСАРАБІЯ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Вилкове, вулиця Гагаріна, 28	+380484341272	ВЯЗОВСЬКИЙ ВІТАЛІЙ ІВАНОВИЧ
20.	СОТРУДНИЦТВО В СИЛОВОДІ ВИРОБНИЦТВА РИБАЛЬСТВА "PISCAR"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Татрбунарський район, село Лиман вулиця Суворова, 53	+380484492243	СКОРОХВАТОВ ГЕННАДІЙ ФЕДОРОВИЧ
21.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ОЛІМП"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Вилкове, вулиця Гагаріна, 8	+380937950492	ВЯЗОВСЬКИЙ ВЛАДИСЛАВ ВІТАЛІЙОВИЧ
22.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЕКВАТОР"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Ренійський район, Рені, вулиця Карташова, 27, 12	+380484041240	ШЕВЧЕНКО ІВАН МИХАЙЛОВИЧ
23.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ДЕЛЬТА"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Ширяївський район, місто Ширіяєве, вулиця Гагаріна, 14	+380485821709	БРАСЛАВСЬКИЙ ВАЛЕРІЙ ВІКТОРОВИЧ
24.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІДРОДЖЕННЯ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Татрбунарський район, село Глибоке, вулиця Леніна, 34	+380487702836 vozrojdenie@meta.ua	МОРГАЙЛО ВІКТОР ДМИТРОВИЧ
25.	ФЕРМА "ОРХІДЕЯ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Ренійський район, село Новосільське, вулиця Іститутна, 19	+380677163219 avangardreni@ukr.net	К'ОСЯ АНАТОЛІЙ СЕМЕНОВИЧ
26.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "АМЕТИСТ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Любашівський район, село Бобрук Перший	+380950567357	ГУСЛАВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ЙОСИПОВИЧ
27.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ДУНАЙ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Вилкове, бічна вулиця Придунайський, 2 А	+380484331660 sava1983@meta.ua	ТОПТИГІН АНАТОЛІЙ АНДРЕЯНОВИЧ

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

28.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПОСЕЙДОН"	ОДЕСЬКА ОБЛ., М. Чорноморськ, вул. Транспортна, 10	+380486842830 tov_poseidon@ukr.net	ЖЕЖЕРУН ТАЙСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА
29.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЕКОФОРПОСТ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Вилкове, вул. Вилківська, 1	+380482309100 ooo.ekofortpost@ukr.net	ЩЕРБАКОВ ВІКТОР ГЕОРГІЙОВИЧ
30.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КАЛКАН"	ОДЕСЬКА ОБЛ., М. Білгород-Дністровський, вул. Портова, 19, 4	+380484931472 kalkan.pp@gmail.com	ЧОРНОЗУБ ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ
31.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ТРИТОН"	ОДЕСЬКА ОБЛ., М. Білгород-Дністровський, вул. Перемоги, 2 М	+380983335777 kovalisina17@meta.ua	МЕЛЬНИЧЕНКО ГРИГОРІЙ ВІКТОРОВИЧ
32.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "БРІКК"	ОДЕСЬКА ОБЛ., М. Білгород-Дністровський, смт Затока, вул. Лиманська, 43	+380487991639 zvif@standarts.com.ua	ФІЛЯНОВИЧ РУСЛАН ВАСИЛЬОВИЧ
33.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ТІЛІГУЛ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Лиманський район, село Сичавка, вулиця Прикордонна, 43	+380639414191 +380634288585 ryabchuk.gera@gmai.com	РЯБЧУК ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ
34.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЯГУАР-2005"	ОДЕСЬКА ОБЛ., М. Білгород-Дністровський, вул. Приморська, 28	+380676084330 kancer1084@gmail.com	КАНТСЕР АНДРІЙ МИХАЙЛОВИЧ
35.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КАРП"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Болградський район, село Виноградівка, вулиця Лиманна, 58	+380974357332 mdd_17@ukr.net	КАРАКАШ ВАСИЛЬ ГЕОРГІЙОВИЧ
36.	ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОДЕСЬКИЙ ОСЕТРОВИЙ КОМПЛЕКС"	Одеса, Суворовський район, вулиця Миколаївська дорога, 144	+380487161213 odosetrovod@ukr.net	ОСИПЧУК ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ
37.	FISHERIES FARM LIMITED LIABILITY COMPANY "АКВАТОР"	Одеса, Приморський район, вулиця НОВОЩИПНИЙ РЯД 2	+380487150003 rf.akvaton@gmail.com aquatop@ukr.net	ЛУШКІН ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

38.	ПП «АІКО ТРЕЙДИНГ»	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Ренійський район, село Орлівка, вулиця Набережна, 1	+380989443699 +380975568542 aikotreyding@gmail.com	ХЛІВНИЙ ОЛЕКСАНДР ГРИГОРОВИЧ
39.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "МАЯКИ-2007"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Біляївський район, село Маяки, вулиця Річна, 42- Д	+380485222903 olga.byx888@ukr.net	СИЧОВА ТАМАРА ВАСИЛІВНА
40.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОЗЕРНЕ 2012"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Кілія, вулиця Тимошенка, 22	+380677864906	ОЛЕКСАНДРОВ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬЕВИЧ
41.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "РИБОЛОВНА СОЮЗ" УКРІБЕКСПОРТ "	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Білгород-Дністровський район, село Сухолуція, вулиця Дністровська, 45	+380674857202 ukrrib364eks@ukr.net	ВАСИЛЬЄВ ОЛЕКСІЙ ЮРІЙОВИЧ
42.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ТЕРАПОРТ"	Одеса, Суворівський район, 2-й Лиманчик, лінія 5-А, 13	+380487845503 officca2014@ukr.net	КУЛІКОВ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
43.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ТІЛІГУЛ ПЛЮС"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Лиманський район, село Сичавка, вулиця Центральна, 10	+380978000061 filyanovich27@gmail.com	ФІЛЯНОВИЧ РУСЛАН ВАСИЛЬОВИЧ
44.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПІВДЕННИЙ БЕРЕГ"	Одеса, Приморський район, вулиця Успенська, 54, 17	+380503905079 officca2014@ukr.net	НАЗАРІЙ ГАЧИК СЕВАНОВИЧ
45.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "РІБКОВФЛОТ-2"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Чорноморськ, село Бурлача Балка, вулиця Приморська, 31	+380982497189 ribcomflot-2@ukr.net	ШЛАПАК ОЛЕКСАНДР ПИЛИПОВИЧ
46.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОДЕСАРІБГОСП"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Біляївський район, село Яські, Миру, 113	+380672799828 odesarybox@ukr.net	ДМИТРУК ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ
47.	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ МНОГОРИБОЛОВСТВО "	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Білгород-Дністровський район, село Біленьке, вулиця Вільна, 68	+380963195116 kefalev36@ukr.net	ІВАСЬЄВ АНДРІЙ ІВАНОВИЧ

Common borders. Common solutions.

Project funded by
EUROPEAN UNION

48.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ВИРОБНИЧИЙ КООПЕРАТИВ "КРАП ЗАРЯ-2"	ОДЕСЬКА ОБЛ., М. Білгород-Дністровський, смт Затока, мікрорайон Райдужний, 1, 29	+380965770582	СКОТИКАЙЛО АНАТОЛІЙ МИХАЙЛОВИЧ
49.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КРИСТАЛЛ"	Одеса, Приморський район, вулиця Скісна, 1	+380974934597 business-svit@ukr.net	ДУДНИК ОЛЕГ ОЛЕКСІЙОВИЧ
50.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЧЕРНОМОРЕЦЬ - ОВ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Біляївський район, село Чолодна Балка, бічна вулиця Пляжний, 1-Б	+380482303479 chernomorec_ov@ukr.net	ОСІПОВ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ
51.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "РЕПІДА"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Ізмаїльський район, село Нова Некрасівка, вулиця Шкільна, 112	+380975936258 ooo_repida@ukr.net	ВОЙНОВА СВІТЛАНА ГЕОРГІВНА
52.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "СПРУТ-К"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Білгород-Дністровський район, село Сучолужжя, вулиця Дністровська, 45	+380688253523 spryt387Syh@ukr.net	БУРЧУ ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ
53.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МЕРКУРІ-АКВА"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Біляївський район, село Паліївка, вулиця Лиманська, 30	+380487953738 merc_acva@ukr.net	АРМАШ ВЛАДИСЛАВ ЄВГЕНОВИЧ
54.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СОЮЗУГПРОМ"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Кілійський район, м. Кілія, вулиця Леніна, 129	+380445458008 coyuzugprom@ukr.net	ГРИШАЙЕНКО ВОЛОДИМИР ВАЛЕРІЙОВИЧ
55.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ГЕРА"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Лиманський район, село Сичавка, вулиця Цветаєва, 1Б	+380634716035 ryabchuk.gera@gmail.com	РЯБЧУК ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ
56.	SERVICE COOPERATIVE "GRANIT-2"	ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ, Татрбунарський район, Татарбунари, вулиця Степова, 5	+380672834785 granit.lebed@ukr.nnet	НЕНЬКО БОРИС ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Common borders. Common solutions.